

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V., József tér 10.,
ahová minden küldemény
intézendő.

Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.

SZERKESZTI:

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:
Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt
Fél évre 4 „
Negyedévre 2 „
Az »IFJUSÁG«-gal együtt
évente két forinttal drágább.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom:

A zsidó pap. Irta: Dr. Silberstein Adolf. — Ahol iskolákat oszlatnak föl. Irta: Szabolcsi Miksa. — Az orsz. izr. tanítóegyesület közgyűlése. — Tanítóinkról. Irta: Schön Bernát. — Zsidó szépség. Dr. Jellinek Adolf. könyvéből. — Többféle gyászbeszéd. — Interview a sionizmusról. — Hírek. — Pályázatok. — Hirdetések.

A mellékleten: Gyöngyszemek a talmudból és midrásból. — A velencei zsidó-szegények háza. Irta: Zempléni Árpád. — Egy pillanat. (Vers.) Irta: Roboz Andor. — Eszterka. (Szomorujáték.) Irta: Dr. Philippson Lajos.

Naptár:

Vasárnap (1898. július 10.) 5658 Tamuz hó 20-ika. Hétfő 21-ike. Kedd 22-ike. Szerda 23-ika. Csütörtök 24-ike. Péntek 25-ike. Szombat 26-ika. (Hetiszidra: **Matósz** és **Maszé** (Mózes IV. könyve 30. fejezet 2. versétől a 30. fejezet és egyszersmind a könyv végéig.) Haftora: »Simeu devar Hassen hész Jaakóv . . . « (Jeremiás 2. fejezete és befejezésül a 3. fejezet 4. verse.)

A zsidó pap.

Multkori felhívásunk, mely papjainknak szólt, hogy legyenek valódi ihletett papok az ősidők értelmében, élénk viszhangra talált. Mindnyájan persze magukat kifogástalanoknak találták és a vallási közöny vádját mi-reánk, laikusokra, vetették vissza.

Nagyon távol áll tőlünk, hogy *papjainkat sérteges-sük*, inkább csak *serkenteni* akarjuk. A serkentés, a sarkallás csak nem sértés és dr. Singer Bernát rabbi oratóija végén helyesen jegyzi meg, hogy utóvégre pap és laikus ugyanazt akarják és nincs ok a viszálykodásra.

Nincs is ok és ne is legyen viszálykodás! Csak *ébreszteni* akartuk Jósua kürtjével a szunnyadozó szellemeket, mert a szellemek el vannak fásulva. Még a pap is inkább szokásból, tradícióból pap, a laikus pedig a *modern tudomány* világánál eltompult a vallásnak fényével szemben.

Ez a mostani állapot. Ezt az álmoságot, ezeket az illuziókat kell elűznünk.

Az urnak új napja virradjon, népe újra bontsa ki az igazság és emberiség zászlaját! Mert a vallás nem könyvekből, szertartásokból, imákból áll. A vallás egy *folytonos eleven kinyilatkoztatás, mely egész külső és belső életünket átöleli.*

A mai zsidó többnyire azt véli, hogy eleget tesz vallásának, ha az imákat és szertartásokat megtartja, ha egy kissé jótékonykodik, ha ünnepnapon a templomban megjelenik és szombatonként jobban ruházkodik. A zsidó köznép ugyanzólván *lesszámol* istenével és a *szertartás nélküli morál* hive. De ez a gépies vallásosság nem az, a mit akarunk.

Singer rabbi bizonyára kitünő pap, minden kötelességét teljesíti Isten és felebarátai iránt és azt mondhatja, hogy nem ő az oka annak, ha hívei közt terjed a közöny az ősi vallás iránt.

De én ismétlem: a nép olyan, mint a papja. A mely nép közönyös a vallás iránt, annak papjai hibásak. És ez nem csak a zsidókat illeti. A dolog egyetemes érvényű. Itt a kor egy nagy problémájával állunk szemben. Igaz, hogy a tudomány, a felvilágosodás vont maga után a vallásos közönnyt. De a közönnyből a *materializmus, egoizmus, lelketlen stréberség* fakadtak, mint megannyi mérges gyümölcsök. És ime, megint csak a *vallás* az, melynek legbensőbb ihlettsége és idealizmusa van hivatva a fekélyek kiirtására, a tiszta emberi élet helyreállítására.

A vallásnak meg kell *ifjodnia*, hogy az emberiséget meggyógyítsa. És ez az, a mit tisztelt pap urunk meg nem értett. A vallásnak meg kell *ifjodnia*, meg kell mélyednie. Alkalmazkodnia kell a korhoz és ne legyen külön vallása a gyermeknek (hittan) és külön a szülőknek. A *gyermeknek vallását ki kell bővíteni a férfiak vallásává* Ezt csak az ihletett pap teheti, ki közvetlen érintkezésben áll az *élő istennel* és annak sugallatait átveszi a *szív és az ész tiszta* szócsövein keresztül.

Meglehet, hogy nehezen érthető az, a mit mondok. De addig fogom ismételni és kifejtetni, míg meg fogják érteni. Azt kívánám, hogy a zsidó pap vesse le a megszokás czipőit és lépjen oda az égő tövisbokor elé, hogy újra megkapja az isteni szikrát. És ez az isteni szikra újra nyilvánossá fogja tenni azt, hogy: *isten bennünk él és mi az istenben élünk.* Ez az új szózat, mely az emberiséget ujja fogja teremteni. Ez a szózat egy

ihletett zsidó bölcsésztől származott, kit a hitfelekezet egy pár száz év előtt kitaszított, de kinek profétai szeleme örökké fog ragyogni az emberiség egén.

Isten bennünk — mink az Istenben, ezt értse meg, ezt érezze át a zsidó pap, mint az egész emberi élet magvát. Így fogták föl őseink is a világot, hirdetvén, hogy »Isten a saját képmására teremtette az embert.« Mi a gyermekei vagyunk, mi benne élünk, valamint ő bennünk él. Ezt a nagy, ezt az ősi zsidó eszmét az ujkori bölcsész csak más szavakba foglalta és ideje volna az átkot visszavenni, melylyel a zsidó hitközösségből kiküszöbölték.

A mai zsidóság nem érzi már az eleven viszonyt a teremtés és teremtő közt. A vallás nála már nem forró érzés, hanem rideg kötelesség, a mit kereskedői pontossággal be kell váltani. De a szentírás nem hiába követelte, hogy *szerezzük* az istent, a szent tan az *érzést* követelte. *Rachamana libai bai*, mondja egy talmudszerző; Isten a szívet akarja. Ez az érzés teljesen elaludt úgy papjainkban, mint laikus világunkban. De nem csak minálunk, hanem a rokonhitfelekezetekben is. Azért oly meddő az egész világ, mert kialudt a szeretet fátylaja. Az egész felebaráti szeretet, az egész Charitas csak bábjáték, mert a földolog az isten szeretete.

Nem ismerjük istent, nem szeretjük az egek és föld urát. Ima, tisztelet, jótékonyág üres formulái uralkodnak a szívek hamvai fölött. És addig boldogtalan is lesz ez a korszak, a míg a szív, az érzés újra föl nem éled.

A valódi zsidó fölfogás *nem fél* az istentől, mint a pogány, hanem a szülei és gyermeki kölcsönös szeretetet hangoztatja. A félelem *gyengít*, a szeretet *csodákat mivel*. A zsidó *istenszeretet* minden egyes zsidót *hőssé* változtatja, mert a mindenhatónak csak hatalmas gyermeke lehet.

Zsidó papjaink nyissák meg szívüket istennek és tanítsák a népet *atyánk szeretetére*, kinek mi vagyunk a *gyermekai*. Ő él bennünk és mi élünk benne.

Dr. Silberstein Adolf.

A hol iskolákat oszlatnak föl.

Tanítóink országos egyesületének ezévi közgyűlésén az első előadó ijesztő képet mutatott be a zsidó iskola helyzetéről. Nem magában az iskolában a baj, hanem az iskola fönttartóiban. Ellenök irányul a rettenetes vád. Maga az iskola föladata magaslatán áll. Hit, hazaság és világosság a vezéresillagai, annál fájdalmasabb — legalább az előadó azt hirdeti —, hogy »meglazult a talaj a zsidó iskola alatt, falai inognak«. »Hitközösségeink — folytatja szóról-szóra a referens — az ősidőktől fogva fönttartott iskolát, melyre mint a felekezet legfontosabb kriteriumára csak néhány évvel ezelőtt oly büszkék voltak és melyért a legszegényebbek is a legnagyobb áldozatokat örömmel hozták, immár

nyűgnek tekintik és keresve keresik az alkalmat, hogy azt föloszlassák, hogy túladjanak az apáik által emelt oly fontos intézményen.«

Mondom, ijesztő kép, melyhez a feketénél is feketébb színeket az előadó részint a vallás- és közoktatásügyi miniszter ezévi jelentéséből vette, mely szerint a lefolyt iskolaévben 6 zsidó elemi iskola szűnt meg, részint abból a »biztos tudomásából, hogy hazánk csak északkeleti részében ennél is nagyobb számú tekintélyes, több tanítóval bíró iskola már a közel jövőben föloszlik. Hát az ország más részében — még mindig az előadó szavait idézzük —, a miről még nincs tudomásunk, hány iskola készül bezárni kapuit és hány tekintélyes hitközösség van az országban, melyben még nincs iskola!«

Megállja-e ez az ítélet a kritikát? Vizsgáljuk meg egyenkint a részeket.

Kezdjük azzal, mit csak ép most hallottunk.

...és hány tekintélyes község van az országban, melyben még nincs iskola!

Ezen hamar áteshetünk. Mert a hol *még nincs* iskola, nem lehet szó az »iskola hanyatlásáról« vagy arról, hogy »az érdeklődés iránta teljesen megszűnt«. Érdemes tárgy, melylyel sokat foglalkoztunk, az előadó azonban, előadását tekintve, ezeket a községeket egyáltalán nem tarthatta szem előtt, s épenséggel nem rájuk szabta beszédét.

A fekete kép mellett nem bizonyítanak — már megengedi azt nekünk az előadó ur — azok a hitközösségek sem, melyekről, hogy iskolájukat föloszlatni akarják, *még nincs tudomása*.

Bizonyítanak igenis a miniszteri rendelet adatai és az »ennél is nagyobb számú, tekintélyes, több tanítóval bíró iskola hazánk északkeleti részében«, melyeknek a közel jövőben való föloszlatásáról előadó urnak biztos tudomása van.

Lássuk csak először az elébbit.

Azt csak mellesleg jegyzem meg, hogy a miniszteri jelentés nem 6, hanem csak 5 zsidó iskolának a megszűnéséről szól. Lényegesebb az, hogy ugyancsak a miniszteri jelentés szerint ugyancsak a lefolyt évben annyi iskolát, mint a zsidók — az unitáriusok is veszítettek, kiknek pedig mindössze csak 43 iskolájuk volt (a zsidóknak 533) és veszítettek iskolákat a többi felekezetek is, összesen 184-et, ird száznolcvannégyet. (L. a vallás- és közoktatásügyi miniszter ez évi jelentése 246. és 247. oldalát.)

Akkor tehát, midőn a keresztény felekezetek, melyek szintén féltékenyek iskoláikra, ennyi iskolát veszítenek egy esztendő alatt, sehogy sem jogosult az előadónak a zsidó iskolaföntartókról mondott szörnyű ítélete, azért, mert beszűntettek ők is öt iskolát.

Nagyon, nagyon távol vagyunk még attól, hogy az állam fölszívja az összes felekezeti iskolákat (Magyar országon fönlévő 16.951 iskola közül állami összesen 1359). tagadhatatlan azonban, hogy beléptünk az államosodás jegyébe, hogy a küzködő felekezeti és községi isko-

lák (mert ezeknek a száma is csökkent a lefolyt évben 52-vel) átengedik iskoláikat az államnak és nem vonhatja ki magát e processus hatása alul a zsidó felekezet sem, a mi, az alább fölhozandó okoknál fogva, sajnos ugyan, de az anathemára és tüzilármára semmiképen sem szolgáltat elegendő okot.

Igaz, tudjuk, hogy a volt keresztény felekezeti iskolák mint állami iskolák is csak a vasárnapot fogják ünnepelni hetedik napnak, és karácsonykor és husvétkor az állami iskolákban sem lesznek előadások, ugy, hogy a keresztény felekezeti iskolák korántsem változnak meg olyan mértékben, mint a zsidó iskolák, ha azokat az állam átveszi; — de hisz nem is mondtuk, hogy valami örvendetes dolog volna csak egyetlen egy zsidó iskolának is az államosítása. Ezt csak akkor mondanók, ha a zsidó iskola nem az volna, a mi: a magyarság igaz erőssége. Hazaszeretetből magunk lennénk rajta, hogy iskoláinkat az állam vegye át, amint hogy szivből örvendünk, mikor az államnak egy-egy nem magyar szellemben vezetett iskolának az átvétele sikerül; a zsidó iskola azonban, mint ilyen is a magyarságot szolgálja, az államosítás által tehát a nemzeti ügy mit sem nyer, de veszít vallásunk ügye, és ez az, amiért mi a zsidó iskola államosítása ellen állást foglalunk.

Olyannak azonban, minőnek az előadó festette, távolról sem tartjuk a helyzetet, nem azért, mert csak 5 iskola szűnt meg, hanem a viszonyoknál fogva, melyek közt ugy azok a hitközségek, melyek iskoláikat az államnak már átadták, mint azok, melyek az előadó tudomása szerint a közel jövőben ugyanezt fogják tenni, — élnék.

És itt rátérünk mindjárt az előadó ur második bizonyítékára.

Az iskolák, melyek az előadó tudomása szerint a közel jövőben meg fognak szűnni, kivétel nélkül *orthodox községeknek az iskolái*. Maga az előadó az abauj-szántói orthodox hitközség iskolájának a vezetője. Ez az iskola, melynek négy tanítója van, mint zsidó iskola rövid idő múlva el fog tűnni. A hitközség átadta az államnak. Egy másik zsidó iskola, melyről az előadó sokat példalózott és mely ma már nem létezik, a híres nagymihályi orthodox hitközség iskolája volt. A megszűnt, vagy megszűnni akaró iskolák egyáltalán, vagy csak nagyon kevés kivétellel orthodox hitközségek iskolái. Hát én már mostan — mert az előadót tisztán és kizárólagosan a felekezeti momentum vezeti — féltsem a nagymihályi, vagy abauj-szántói zsidó gyermekek zsidó voltát azért, mert állami iskolába járnak? Dehogy félttem. Ha megszűnnék az aradi, vagy — hogy kicsiny hitközséget mondjak — a siófoki zsidó iskola, félténem az illető községek vallásosságát, melyet az iskola nagyban ápol, de Abauj-Szántó, Nagy-Mihály és hasonló hitközségek hithűségéért legszabadabb óráimban sem reszketek.

De vajjon miért is szolgáltatják ki híres és elég jó-módu orthodox hitközségek iskoláikat? Kérdésnek ez

minden esetre kérdés, sőt előttem majdnem megoldhatatlan rébusz, de hogy ezért odaálljon valaki és azt mondja: oda, teljesen oda az érdeklődés az iskola iránt; a hitközségek ma már nyűgnek tekintik az iskolát, melytől mindenképen szabadulni akarnak, huzzuk hát félre a harangokat, szabadítsunk föl valamennyi vészjelt, bontsuk ki a próféta zászlóját, hordassuk meg a véres kardot, mert oda a vallás, veszve Izrael: az a soknál is jóval több, tisztelt előadó ur!

Helytelenül cselekednék, ki a magyar Izrael községeinek áldozatkészségét pl. a pesti haladó község után akarná megítélni, mely fönntart két elemi és két polgári iskolát, három héber tanfolyamot, egy talmud-tórát és két intézeti iskolát, tehát összesen 10 iskolát; vagy a bajai haladó hitközség után, mely fönntart egy óvodát, két elemi és két polgári iskolát meg egy talmud-tórát; vagy a nagy-kanizsai haladó hitközség után, mely fönntart két elemi, egy polgári és egy teljes kereskedelmi iskolát; vagy a vágujhelyi haladó hitközség után, mely fönntart két elemi iskolát, egy reálskolát és egy talmud-tórát; vagy — hogy igazságot szolgáltatassunk orthodox atyánkfiai-nak is — a nagyváradi orthodox hitközség után, mely fönntart két elemi, két polgári és egy alsó kereskedelmi iskolát; — ha valaki, mondom, ezek után a hitközségek után akarná megítélni iskolafönntartás dolgában az összes zsidó hitközségeket, azt mondanók neki: hallja az ur, ne mókázzon, hát az a nagy országrész ott Galiczia, Bukovina és Románia határán, a magyarországi zsidóságnak majdnem egy ötöd része, mely egyetlen egy iskolát sem tart fönnt?

Nos, ugyanezt mondjuk annak, ki a zsidó áldozatkészséget Nagy-Mihály szerint itéli meg, mely odaadta szép iskoláját, tán azért, hogy a jámbor tagok jobb szombati ételekre költthessenek. Megeszik az iskolát »barcheszben« és »solet«-ben. Nem ugy, előadó uram. Mig vannak községek, melyek annyit áldoznak iskoláikra, mint a szegedi, pécsi, győri, miskolczi, nyitrai, debreczeni, makói továbbá a már fönnt nevezettek és még több száz hasonló (mert hisz 528 zsidó nyilvános iskola van Magyarországon és mindegyiket csak áldozatok árán tarthatják fönnt az illető hitközségek): addig az ön feketelátásának nincsen elfogadható alapja.

Mert, mit féltett ön, előadó ur, a vallást? Nos, mondtam már, Nagy-Mihályon az ilyen skrupulusok kissé furcsán veszik ki magukat. A vallásból ott inkább sok van, mint kevés.

De mi az oka mégis, hogy a nagy-mihályiak az iskoláról lemondanak?

Tudom, hogy vannak nálunk egész vidékek, hol a zsidóság valósággal irtózik a nyilvános zsidó iskolától. Ezek a legelmaradottabbak. Laknak vagy százötvenezen, és laknak nagy tömegekben, iskolájuk azért egyetlenegy sincsen, mig pl. Bács-Bodrog, Somogy, Veszprém és Fejérmegye zsidóinak, kik összesen vagy ötvenezen vannak, 55 iskolájuk van. Vannak aztán olyan orthodoxaink is, kik az iskoláért utolsó garasukat is föláldoz-

zák. Ezek a legjobbak és ha az orthodoxiában ők volnának túlsúlyban, a haladók rég nem képeznének külön pártot, amit különben most sem jószántukból tesznek, hanem, azért, mert az orthodoxia türelmetlen, iskolagyűlölő és, fájdalom, túlsúlyban lévő része nem akar velünk egy pártot lenni, bennünket zsidóknak sem ösmervén el. Van aztán olyan orthodoxia is, melynél a nyilvános iskola nem kell sem a testének, sem a lelkének, de azért fönntartja — mutatónak.

Befelé intolerans, de kifelé a liberálist akarja adni, mert a liberalizmusra rázorult, különösen a hatóságok, az állami hatalom részéről. Ennek tartja az iskolát.

A nyilvános zsidó iskola szerinte rontója a vallásnak, politikából azonban mégis fönntartotta, de tartott mellette, az iskola »gonosz hatásának« ellensúlyozására, rendesen galicziai melamedet; ez tanította az igaz valást, mit az okleveles, modern tanító galicziai szempontból csak ront. Egyszer csak jön az állam, és azt mondja: oszlasd föl iskoládat, és még csak akkor foglak igazán liberálisnak elösmerni; oszlasd föl, adok helyette mást. És ezt az állam mondja, melynek a kedvéért ő eddig az iskolát fönntartotta! Persze, hogy fölösztatja, hisz soh'sem kellett neki, különösen nem rabbijának, ki a nyilvános iskolát nem robbantja föl, mert az ilyenért pár esztendőre elcsuknák, de a miért az embert nem bánthatják, az átokért, azt szórta bőven az iskolára, csakhogy ez meg nem ártott neki.

Különös kép! fogják mondani sokan: pap, ki gyűlöli a felekezeti iskolát.

Csakhogy abban a világban, ott, azokban a bizonyos határmegyékben az ellenkezőjén csodálkoznak: hogyan »egy rebe, ki érdeklődik rendes iskola iránt!«

Az orthodoxiának ez a fajtája az uralkodó azokban a hitközségekben, melyek iskoláikat oly könnyen fölartják, már pedig ennek a vallásosságát — ismétlem — én nem feltem. Az iskola önáluk eddig sem a vallásosságot szolgálta, és fontosnak is nem azért volt fontos, mert zsidó volt, hanem azért, mert iskola volt.

A veszedelem tehát, melyet az előadó a felekezetre nézve bejelentett, képzelődés, de ha nem is volna az, akkor is vajmi keveset segíthet rajta az a 7 pontból álló recept, melylyel javaslata a szerinte létező kárt gyógyítani akarja.

Hogy zsidó iskolák tanítói kimondják, hogy a zsidó iskolát szükségesnek tartják, — kissé fölösleges.

Hogy a tanító-egyesület közgyűlése fölvilágosítsa az Izraeliták orsz. irodáját és Orthodox közvetítő-bizottságot a zsidó iskola fontosságáról, — legalább is szintén ilyen fölösleges.

Hogy a hitközségek megkapják az előadó memorandumát: az kárt nem csinálhat, sőt a postai forgalom emelése szempontjából némi haszna is lesz a dolognak.

Hogy a kormány az iskola-alapból az iskolákat segélyezze: ez már valami. Csak hogy a tanács kissé elkésett. Mert az iskola-alapból eddig is az iskolákat se-

gélyezték, azt az összeget pedig, mit ebből az alapból más czélokra fordítanak (szükölködő hitközségi hivatalnokok segélyezése), ezután sem lehet iskolai czélokra fordítani. Ezt tán még az előadó sem akarná.

A Közlapot főképen azért alkották, hogy iskolákat segélyezzen, illetve teremtsen. És hogy nem felejtette el, hogy miért van, hogy kötelességére emlékeztetni nem forog fönn szükség, mutatja az akció, melybe pár hónap előtt kapott és melyről ismételve adtunk hírt.

Hogy a különböző pártokból egyesületet létesítsenek az iskolákat elősegítendő: — fogadja gratulációját, előadó ur, ehhez az irigylésre méltó — naivsághoz.

Az utolsó pont már nem vonatkozik az iskolák fönntartására és létesítésére, ebbe a javaslatba ennél fogva belé sem illett, de mi azért ezt tartjuk legfontosabbnak. Egységes tantervet akar a hitoktatást illetőleg; gyarapítani akarja a tanulók tudását, emelni vallásos érzületét. Kár, hogy az előadó memorandumában ezt a nagyfontosságú kérdést alig is érinti.

Szabolcsi Miksa.

Az orsz. izr. tanítóegyesület közgyűlése.

A pesti izr. hitközség sip-utczai székházának diszterme olyan népes volt f. hó 5. és 6-ik napjain, minő nagy ritkán szokott lenni. Az ország zsidó tanítói tanácskoztak ez alkalommal részint közérdekű felekezeti, részint egyesületi házi ügyeikről. A közérdekű felekezeti kérdések az első nap, július 5., tárgyalásainak anyagául szolgáltak és ezen gyűlési napon a vallás és közoktatásügyi miniszter is képviseltette magát Axaméthý Lajos dr. miniszteri tanácsos személyében. Az első nap tárgyalásai a kép szempontjából érdekesebbek és értéke- sebbek voltak, a második nap tárgyalásait a maguk szempontjából kétségtelenül legalább is ilyennek tartják a testület tagjai.

A két közgyűlési tárgyalási napot megelőzőleg összes választmányi ülés és előértekezlet volt, a plenum tárgyalásai után pedig banquet következett.

A július 4-iki összes választmányi ülésen 20 tag volt jelen és főképpen két kérdést vitatott. Az egyik a 20,000 frtos özvegyi alapítvány, a másik a reális iskolai olvasókönyvek kiadásának az egyesület munkakörébe való fölvétele.

Az előértekezlet a közgyűlési tárgysort vette előleges vita alá. de a kitűzött tételeken — bár vita volt — nem változtatott.

A két közgyűlési tárgyalási nap általában nagyon élénk képet nyújtott s az ifju Izrael mesterei nem egy nagyon szép rögtönzött szónoklattal lepték meg a hallgatót Hevesebb jelenetek a vita tüzeiben nem pattantak elő és a tárgyalások menete, hangulata — eltekintve a szóvá is tett ki-bejárákálástól — sima volt. A tárgyalat anyag méltatása nem tartozván e tudósítás keretébe, itt csak az ülések lefolyásáról adunk számot.

Első nap.

július 5.

Axaméthý Lajos dr. miniszteri tanácsos az ülésteremben 9 órakor megjelenván, elnök Kornfeld Gyula, rövid beszéddel megnyitotta az ülést s köszöntötte a miniszter küldöttét, ki maga is mindenkor élénken érdeklődik a zsidó tanítók ügye iránt.

Axaméthý dr. válaszában megköszönte a szíves látást, kijelentette, hogy örömmel veszi az alkalmat, mely neki módot nyújt, mikép Wlassics Gyula, vallás és közoktatásügyi miniszter nevében köszöntse az érdeemes egyesületet. Kívánja, hogy a napirenden szereplő kiváló fontosságú tárgyak a remélt eredményeket idézzék elő és szíves szavakkal még egyszer köszönti a közgyűlést.

A jegyzőkönyv vezetését ezután elnök *Morgenstern* Jakab titkárra, hitelesítését *Löwy Mór* (Igló) és *Weisz Miksa* (Galgócz) igazgatókra bízta. Majd azt jelentette, hogy a számvizsgáló bizottság tagjaiul *Barta Fülöpöt* (Veszprém), *Baumhorn Edét* (Szolnok), *Herzfeld Jakabot* (Tata), *Pfeiffer Mórt* (Győr), *Székelý Lipótot* (Makó) jelölték.

A javaslatok közül az első *Löwy Izidoré* (Abaujszántó) volt, aki hosszabb, és beható indokolással, melyet második vezércikkünk méltat, az alábbi indítványt terjesztette elő:

1. Mondja ki a közgyűlés, hogy az izr. iskolák fönntartását és új iskolák létesítését úgy vallási, felekezeti, mint hazafias szempontból szükségesnek tartja. 2. Határozza el a közgyűlés, miszerint a két orsz. izr. irodához emlékirat intéztessék, melyben a magyar zsidó tanítóság nevében arra kérjük, hogy tekintve az iskolának, a felekezeti egység egyedüli védbástyájának fontosságát, minden tőle telhető módon oda hasson, hogy az izr. iskolák fönntmaradása és újak létesítése érdekében közreműködjenek. 3. Intézkedjék a közgyűlés, hogy ezen emlékirat kellő példányszámban kinyomatva, megfelelő kérvény kíséretében mindazon hitközségekhez és ezek papjainak megküldessék, melyekben még iskolák nincsenek, vagy a létező iskola főlösztatásától tartani lehet. 4. Határozza el a közgyűlés, miszerint fölterjesztés intéztessék a közokt. kormányhoz, a támogatásra szoruló izr. iskoláknak, az orsz. izr. iskola-alapból való segélyezése tárgyában. 5. Ugyaníly czélból kérvény menesztendő az orsz. izr. közalapot kezelő bizottsághoz. 6. Határozza el a közgyűlés, miszerint a vezetőség részéről intézkedések tétessenek arra nézve, hogy egy minden pártot magában foglaló orsz. izr. iskolaszervező-bizottság vagy egyesület létesíttessék, melynek czélja volna új iskolák szervezését elősegíteni és azok számára esetleg segélyt kieszközölni. 7. Mondja ki a közgyűlés, miszerint égető szükségnek tartja, hogy az iskolákban egy létesítendő egységes tanterv alapján a vallási tantárgyak nagyobb mértékben taníttassanak és hogy a tanulók vallásos érzületének fejlesztése kiváló gondját képezze az iskolai működésnek.

Az általános tetszésben részesült előadás után a kérdéshez hozzászóltak: *Bányai Ferencz* (Léva), *Schön Bernát* (Győr), *Kuthi Zsigmond* (Debreczen), *Fodor Mór* (Székesfehérvár), *Fi cher Ignác* (Nyitra), *Witt József* (Sárospatak), *Kelemen Adolf dr.* pancsovai főrabbi, *Simonovics Dezső* (Debreczen), *Lerner Vilmos* (Gyöngyös).

A közgyűlés az indítványt végül elfogadta és előadójának köszönetet szavazott.

A második tétel »Az izraelita nőnevelés« fejtegetése volt. Előadója *Altmann Mór* (Nagy-Kanizsa) előadó ebben tantételeket és a tantételek gyakorlati megvalósítására szolgáló eszközöket ajánlott. Javaslataihoz *Weisz Miksa*, *Kuthi Zsigmond*, *Lederer Abraham*, dr. *Zsengery Samu* és *Csukási Fülöp* szólottak hozzá. E közben egy kis soronkívüli parázs vita is keletkezett, amit *Kuthi* föl-szólalása idézett elő. A debreczeni igazgató ugyanis egy kicsit nagyot talált mondani a zsidónők humanizmusáról — kedvezőtlen értelemben. Mivel ezt az elnök helyre nem igazította, *Szabolcsi Miksa* tette meg fölvilágosító és általános tetszéssel fogadott megjegyzéseit.

Altmann Mór javaslatai az izr. nőnevelés kérdésében, melyeket különben elfogadtak, a következők:

1. Az izr. nőnevelés általános czélja: a) a fölserdülő nőnemzedékben nagyra nevelni a tudatot, hogy a zsidó nő, mint a nemzeti közösség öntudatos tagja, egyúttal oly felekezeti tagja, mely a többi felekezetekkel egy vonalban, a nemzeti eszmék megvalósításában közrehat és a nemzeti állam nagy czéljainak él, azért ismerje a haza földjét, történetét, alkotmányát és az állami intézményeket, de ismerje egyúttal saját felekezetének történelmi multját és jelen szervezetét; b) a fölserdülő nőnemzedékben nagyra nevelni a vallásos érzületet és a felekezeti öntudatot, hogy mindegyik annak idején a családi életben természetes rendeltetése szerint, mint hitves, gazdasszony és anya a hagyományban megnyilatkozó vallásos szellemet, kiható ténykedéseiben megőrizze a felekezeti közösségnek a jövő számára. 2. A vallásos érzületnek meg kell nyilatkoznia vallásos tettekben, az imában és a szertartások gyakorlásában, azért földadata a zsidó nőnevelésnek a vallástani tárgyak körében a templomi imarendre és a szertartások eszmei megértésére tanítani, továbbá a nők vallásos életére vonatkozó szertartásokra szoktatni. 3. Vallásos érzületet, mely kiható vallásos ténykedésre vezessen, csak az a zsidó tanítónő tudna az iskolai nevelés körében a fölserdülő nőnemzedékben megszilárdítani, a ki maga ily irányu, tervszerű kiképzetésben részesülne, azért mulhatatlanul szükséges az izr. tanügyi közvélemény által sürgetett zsidó tanító-nőképző intézetnek életbeléptetése. 4. Tekintettel arra, hogy a jelenkorban sok nőnek a sorsa úgy alakul, hogy csaknem egész életében magára van utalva, kiegészítendő a nőnevelés önálló életpályát biztosító szaktanítással. 5. A családi nevelés segítségére nagyon üdvös volna, mint a vallásos nevelésre kiható és életpályát biztosító képzőintézeteket és zsidó óvóképző intézeteket életbeléptetni. Ezek alapján tehát a következőket kell tenni: 1. Intézzék az országos izraelita tanítóegyesület emlékiratot az izraelita orsz. irodához egy zsidó tanító-nőképző-intézet fölállításának érdekében. 2. Hívja föl egy emlékiratban a pesti izr. nőegylet figyelmét, hogy indítson mozgalmat az ország összes izr. nőegyleteinek körében zsidó tanító-nő és óvóképző intézet fölállításának ügyében. 3. Intézzék emlékiratot az orsz. rabbiképző intézethez, föl hívva figyelmét a zsidó nők vallásos életére vonatkozó magyar nyelvű szertartáskönyv szerkesztésére.

A harmadik tárgy a zsidó iskolák mellé állítandó jótékony és továbbképző intézmények szervezésével foglalkozik s előadója *Csajági Bernát* (Kula) volt, aki szépen és okosan indokolta meg javaslatait, amelyeket *Weisz Miksa*, *Lederer* igazgató, *Pollák Manó*, *Erdős Jakab*, *Fischer Ignác*, *Witt József* hozzászólása után elfogadtak. A javaslat ez:

Kimondja a közgyűlés, hogy: 1. A szegénysorsú izr. tanuló-ifjúság támogatására országszerte minél több jótékony intézmény szervezése égető szükség. 2. Ahol ily czélra külön ifjúsági segélyegyesület nem létesíthető, ott az iskolafönntartó hitközség maga gondoskodik egy olyan alapról, melyből a szegénysorsú izr. tanulók hathatósan segélyezhetők. 3. Szükséges, hogy minden hitközség kebelében »izraelita ifjúsági egyesület« alakuljon, amelynek földadata az iskolából kikerült ifjúságnak továbbképzéséről, hit- és erkölcsi életének nemesítéséről gondoskodni: a) sziv- és kedélyképző szabad előadások által; b) megfelelő ifjúsági könyvtárak fölállításával; c) ifjúsági verseny-előadások rendezésével. 4. Ahol az ifjúság létszáma megengedi, külön ifjúsági egyesület alakítandó az ifjak- és külön a leányok számára; de ahol az ifjúság c-ekély létszáma miatt általában egy ifjúsági egyesület nem léte-

síthető, ott a fennálló izr. iskola rendezzen időről-időre a pap és tanító vezetése mellett az ifjúság továbbképzésére szolgáló szabad előadásokat, vagy fölolvadásokat. 5. Országszerte »Izraelita Iskolaegyesület«-ek szervezendők, melyeknek feladatai közé a tanuló-ifjúság segélyezését és a serdülő fiatalok továbbképzését célzó intézkedések is fölveendők. 6. A tanítók ép úgy, mint a tanulók jutalomdíjak kiosztása által serkentessenek az ifjúság továbbképzése érdekében kifejtendő munkásságra. 7. Az »Ifjúsági egyesületek« ne csak erkölcsi, hanem anyagi támogatásban is részesüljenek a hitközség és az ennek kebelében fennálló jótékonyági egyletek, valamint egyesek részéről is templomi adományok által.

Elnök azután berekesztette az első nap tárgyalásait s a gyűlés élénken megéljenezte.

Második nap.

Július 6.

A második nap tárgyalását a titkári jelentéssel kezdték, Ezt, mivel kiosztották fölolvadásnak vették s utána egyhangú határozatból táviratilag üdvözölték Wlassics Gyula kultuszminisztert.

A titkári jelentésből kiemeljük a következőket: Mindenek előtt utal az ezredéves Magyarország fönnállása alkalmából tartott diszgyűlésre, a zsidó iskoláknak ez alkalomból megírt történetére, a tanítók lakbérügyének rendezésére. Az egyesület vagyona az utolsó 3 évben 9147 frt 69 krral gyarapodott — bár árvákat 808 frttal, tanítók özvegyeit 2400 frttal és beteg tanítókat 2828 frttal segélyezték. A szaklap 3170 frt 82 krba került, az iskolák monografiája 1650. frt 86 krba. A három év bevételei különben 26,146 frt 17 krra, kiadásai 17,016 krra rugtak. A rendes tagok után eső bevételeknél a gyarapodás 1251 frt, de körülbelül 450 zsidó tanító még mindig nem tagja az egyesületnek. A pártoló tagok száma 105, közülök 54 fővárosi. Alapító tagot négyet nyert az egyesület: Pfeifer Fülöp drt és Weidmann Adolft (Györből) Neumann Fürst Mária nőegyesületi elnökasszonyt (Aradról) és Hevesi Bischoz Lajost (Budapestről). Néh. Machlup Adolf és neh. Baumgarten Fülöp hagyatékából két 1000—1000 frtos alapítványt is kaptak, míg másoktól nagyobb adományokat. Az árvaalpra új szervezettel indítottak gyűjtést. Az egyesület vagyona 64,058 frt 68 kr, ebből 13611 frt 08 kr. árvaalap, és 5697 frt 43 kr. más alapok. A le nem kötött tiszta vagyon 44,750 frt 14 kr.

Csukási Fülöp volt az első s a napirend legfontosabb tárgyának előadója. A választmány előterjesztéséből azt javasolta, hogy az egyesület vagyonából hasítsanak ki 20000 frtot s ezt külön alapként, évről évre 300 frttal gyarapítva kezeljék. Az indítvány, mely a választmányban is csak egy szótöbbséggel tudott keresztül menni, szép indoklása ellenére, heves ellenzésre talált, holott tulajdonképpen csak formai kérdés s egyáltalán nem jelenti azt, amitől a legtöbb felszólaló tartott, az érintetlenséget és hitbizomány jellegét. Witt József, Simonovics Dezső, Sasvári Béla, Schön Bernát, Pollák Manó, Kuthi Zsigmond szóltak a kérdéshez s a kérdést ez idő szerint részben kellőképpen elő nem készítettek, részben szükségtelenek vitatták s amellet szölköttek, hogy a napirendről vegyék le. A javaslat indoklója helyesen száfolgatta ugyan az ellenérveket, de ez sem használt és a jobb sorsra érdemes javaslatot levették a napirendről.

Nagy lelkesedést keltett az elnök által előterjesztett az a javaslat, mely Lederer Ábrahám nevére, ennek hetvenedik születésnapja alkalmából 2500 koronás alapítvány létesítését ajánlja. Az alapítványból szegény gyer-

mekeket, gyógyfürdőre szoruló beteg gyermekeket és leánykiházásítás alkalmából tagokat fognak támogatni. A kamatok odaitélésének joza Lederer Ábrahámot illeti. Hosszas tapsal és éljenzéssel fogadták az alapítólevél fölolvadását; mire a tárgynak napirendre kerülése elől menekülni akaró Lederer, a kit azonban tisztelői idejekorán elfogtak, felállott a pulpitusra és szeretetreméltó, lelkes beszédet vágott ki fiatalos tüzzel. Avval kezdte, hogy mivel látja, miképpen a közgyűlés alapítványok létesítése ellen van (czélzás a 20000 frtos özvegyi-alap dolgára), ennél fogva nem volna szabad azt elfogadnia; de mégis elfogadja, mert a vele szemben nyilvánuló jóindulatot, barátságot és szeretetet nincs ereje visszautasítani, de ugymond, hálája kifejezésére sincs elég ereje. A kitüntetést nagyszerűnek tartja, de nem tudja, hogy megérdemli-e. (Taps). Azt mondja, hogy nem érdemli. Csak jó indulatuknak és ragaszkodásuknak tudja be. Nevét használják jótékonyására: zécher csadik liv-rochó érvényesül majd rajta, (hosszas taps és éljenzés) mert halála után is áldva említik nevét. Azok közé tartozik, a kik gazdagok, mert a zsoltáros szava szerint, kevese van és avval beéri. Azonban most mégis szegénynek érzi magát, mert a kitüntetést viszonzni nem tudja. Sajnálja, hogy sokat nem tehet, de kötelezi magát évente bizonyos összeget adni a kamatok gyarapítására és háláját halála utánra is éreztetni kívánja. Nem tesz ígéretet, de gondoskodni fog róla, hogy a mint az egyesület gondoskodott neve említéséről halála utánra, ugy tette maradjon halála utánra említettlenül. Ezután Csukási Fülöp lapidaris indoklások kíséretében a teljes választmány indítványából a következőket ajánlotta tiszteletbeli tagokul: Axaméthi Lajos dr. min. tanácsost, Hevesi Bischoz Lajost, Lederer Sándort, Klingenberg Jakabot, a pécsi isk. igazgatóját, Feigenbaum Józsefet, az iglói zsidó iskolai ajándékoztóját és Veigelsberg Leót a »Pester Lloyd.« szerkesztőjét. A tiszteletbeli tagokat egyhangúlag választották meg.

Miután Klingenberg Jakab szép beszéd kíséretében megköszönte a kitüntetést, mely őt az egyesület érdekében 32 éven át kifejtett eredményes munkásságáért érte, s az árva-alapra 100 koronát ajánlott föl. sorra került a választmánynak a negyedik előterjesztése, mely a reáolvadások kiadására vonatkozik. A javaslatot Barna Jónás szerkesztő okosan megindokolva terjesztette elő s ez alapon a javaslatot határozattá is emelték.

A Szántó Eleázár-féle irodalmi ösztöndíjat, az egyesület lapjában kifejtett munkásságáért Kuthi Zsigmond debreczeni igazgatónak ítelték oda.

Ezután a tisztikar megválasztására került a sor, mely a következő eredménnyel járt:

Elnök: Kornfeld Gyula. Alelnökök: Csukási Fülöp, Reif Jakab. Szerkesztő: Barna Jónás. Pénztáros: Györi Adolf. Ellenőrök: Bein Károly, Pfeiffer Ignác.

A központi választmány tagjai: Adler Simon, Barna Jakab, Bárd Rezső, Battó J. Lipót, Halász Náthán, Keleti Vilmos, Korányi József, Kuttner Miksa, Lederer Ábrahám, Mandel Bernát, Mendl Lajos, Morgenstern Jakab, Maislis Ferencz, Neufeld Manó, Ozer Zsigmond, Révai Miksa, Schön Dávid, Tenczer Pál, Wolf Ármin, Weiszbürg Gyula dr.

Póttagok: Székely Lajos, Kertész Ármin, Koralek Emil, Szalai Dávid, Rotter S.

Hivataltól mint körelnökök, tagjai a választmány-
nak: Barta Fülöp Veszprém, Berger Benó Pozsony, Erdős (Walder) Jakab Baja, Klinberg Jakab Pécs, Munk Béla Trecsen, Pfeiffer Mór Győr, Rechnitz Adolf

B.-Bánya, Stark Samu Nyitra, Steinherz Jakab dr. Sz.-Fehérvár.

Vidéli választmányi tagok: Bányai Jakab N.-Becs-kerek, Brett Mór B.-Gyarmat, Bun Samu Nagy-Kanizsa, Deutsch Samu Szeged, Ehrenthal Mór N.-Szombat, Fleischner Lipót B.-Bánya, Herzfeld Jakab Tata, Kacz Henrik L.-Szt.-Miklós, Kuthi Zsigmond Debreczen, Knopfler Sándor S.-A.-Ujhely, Lövy Mór Igló, Löwy Izidor Abaujszántó, Sasvári Béla Pécs, Scheer Bernát Baja, Schorr Ármin Pápa, Schön Bernát Győr, Schönbrunn Márk Miskolcz, Schwarz Lipót Kassa, Székely Lipót Makó, Weisz Miksa Galgóc.

Póttagok: Biró Ferencz Sopron, Blau József Körmend, Geiger Miksa Esztergom, Vilheim József Tata.

A közgyűlésen jelen voltak: Adler Jakab Pozsony, Adler Simon Budapest, Altmann Mór Nagy-Kanizsa, Bányai Ferencz Léva, Barna Jónás Budapest, Barta Lajos Nagy-Kanizsa, Bas Dávid, Bárd Rezső Budapest, Batori Sándor Albert-Irsa, Baum Ármin Perhete, Baumhorn Ede Szolnok, Becher Jakab Budapest, Berger Benő Pozsony, Berger Jakab Pöstyén, Berger J. Lipót Budapest, Berger Vilmos Sárbogárd, Blumschein Lipót Esztergom, Braun József Tisza-Földvár, Brauner Adolf Zombor, Breuer Gyula Győr, Bródy Ármin Pomáz, Brüll Soma Sásd, Csajági Bernát Kula, Dallos Mór Budapest, Eckstein Lipót Salgó-Tarján, Ehrenthal Mór Nagy-Szombat, Ehrenthal Mór Pozsony, Engländer Ede B.-Gyarmat, Feldmann Samu Szentés, Fischer Márk Budapest, Fischer Mór H.-Nádudvar, Fischhof Márk Heves, Fleischmann Izrael Budapest, Fleischer Lipót Besztercebánya, Friedländer József Buly, Friedmann József Káloz, Friedmann Miksa Vág-Sellye, Füredi Ignác Budapest, Fűzi Márk L.-Szt.-Miklós, Gang Lajos N.-Megyer, Gere Antal Ozora, Glükszmann Lipót Szekesfehérvár, Gömöri Ármin Kaposvár, Grosz Ignác Kápolnás-Nyék, Groszmann Adolf Trencsén, Grün Jakab Paks, Guttmann Ábrahám Galgóc, Győri Adolf Bpest, Haas Mór Pécel, Habermann József Bpest, Hahn Dávid Pozsony, Heller A. Lipót Czabaj, Herzfeld Jakab Tata, Herczka Gusztáv Budapest, Herczka Henrik Kürth, Herczka Izrael Vág-Szeged, Hirsch Adolf Bpest, Hoch József Pécs, Keleti Vilmos Bpest, Klein Adolf Petrovoszellő, Klein Jakab Tasnád, Klein Sándor Ny.-Zsámbokrét, Klingenberg Jakab Pécs, Kohn Bernát Zimony, Kohn Vilmos Pozsony, Koralek Emil Budapest, Korányi József Kis-Pest, Kramer Miksa Vác, Kramer Samu Budapest, Krammer Simon Duna-Pentele, Krausz Ármin Csorna, Krausz Jakab Veszprém, Kulka Dávid Sár-Aba, Kun Henrik Gyulafehérvár, Kuthi Zsigmond Debreczen, Lederer Ábrahám Budapest, Lederer József Soroksár, Lefkóvics Ármin Putnok, Lehner Lipót Besztercebánya, Lerner Vilmos Gyöngyös, Löb Simon Dunaföldvár, Löwy Izidor Abaujszántó, Löwy Mór Igló, Löwinger József Zenta, Maislis Ferenc Budapest, Mandl Bernát Budapest, Mendl József Párkány, Nagy József Bezdán, Neubach Adolf P.-Ladány, Neufeld Ármin Zólyom, Neumann Ármin Arad, Offenberger Salamon Mocsokon, Pártos Samu Zombor, Pauker Lipót N.-Szt.-Miklós, Pfeiffer Ignác Budapest, Pfeiffer Mór Győr, Pfeiffer Mór Pápa, Pollák Károly Vasvár, Pollák Manó Baja, Politzer Gyula Enying, Raab Albert Vág-Vecse, Reich Samuel Budapest, Reisz Izsák Budapest, Rosenbaum Samu Szikszó, Rosenberg Nándor Szeged, Roth Kálmán Namesztó, Sasvári Béla Pécs, Singer Adolf B.-Gyarmat, Sipos Ignác Bács-almás, Spitzer József Baja, Spitzer Lipót B.-Bicske, Scheer Áron Kis-Kőrös, Scheer Bernát Baja, Schichtanz Ármin Budapest, Schlesinger Ármin Érő, Schnürmacher Adolf Érsekújvár, Schön Ármin Galgóc, Schön Bernát Győr, Schulhof Lipót Ó-

Moravicza, Stark Ármin Mohol, Steckler Samu Baja, Stein Dávid Rákos-Palota, Stern Dávid Dombóvár, Strauber Jakab Keczel, Stricker Simon Baja, Szabó Lipót Szécsény, Székely Lajos Budapest, Szép Lipót Veszprém, Szilágyi Mór Orosháza, Szirtes Zsigmond Paks, Toch Zsigmond Baja, Vilheim József Tata, Vitt József Sárospatak, Erdős Jakab Baja, Weisz Miksa Galgóc, Weisz Pinkász K.-Halas, Weisz Samu Szokolca, Wetzler Samu Budapest, Wolf Ármin Budapest, Zsengeri Samu dr. Budapest.

*

A második közgyűlés napján délben is, este is banket volt. A déli hivatalos formában, az esti csak az itt rekedteknek. Lelkesedés jutott a déli banketre és jókedv az estélire. A déli banketre bőségesen jutott a toasztokból is. Miután Kornfeld elnök a királyra mondta az első áldomást, Kelemen Adolf dr. pancsovai rabbi az elnököt és az egyesület vezetőségét, Kornfeld elnök az egyesület tagjait, Schön József Barna Jónást, Klingenberg Jakab Csukási és Reif alelnököket, Pollák Manó Győri pénztarost és Morgenstern titkárt, Deutsch Samu Szabolcsi Miksát és az Egyenlőséget, Fischer Ignác Kelemen főrabbit, Nagy József Klingenbergert, Szabolcsi Miksa az egyesület nőtagjait köszöntötte föl; Löwy Izidor a tagok egyetértéséről mondott áldomást, Altmann Mór Zsengeri Samut köszöntötte.

Este a jókedv és a jóhang vitte a nagy szót. Az egyes tanítók a kántorok féltett művészete terére tettek sikerült kirándulásokat. Így különösen *Deutsch* Samu, *Pfeiffer* Mór, *Ehrenthal* Mór és *Simonovics* Dezső, aki templomi énekeket adott elő igen szépen.

Tanítóinkról.

Schön Bernát ur, a győri zsidó iskola lelkes és érdemes tanítója és az orsz. izr. tanító egyesület egyik vezető embere, a következő levelet küldötte be hozzánk:

A »Pesti Hirlap« f. hó 6-án megjelent számában bizonyára óriási műveltséggel bíró laptudósító tanügyi közgyűlésekkel foglalkozván, zokon veszi, hogy a zsidó-tanítók zsidó iskolák mellett kardoskodnak és hogy »magyar tanítók gyülekezetében mennyire otthonos a rossz magyar kiejtés, a magyartalan szókötés«. Hát bizony igaz, hogy minden szentnek maga felé hajlik a keze, hogy következőképpen a zsidó tanítónak — a laptudósító borzadályjára — meg van az akarata küzdeni a zsidó-iskola érdekei mellett, teszi pedig ezt azért, mert érzi és úgy van meggyőződve, hogy míg felekezete zászlója alatt tör előre, hasznos, jó szolgálatot tesz nemzetének, a magyar nemzetnek.

Nézzé meg a »Pesti Hirlap« tudósítója a felvidéket: és meg fog győződni arról, hogy nemzeti nyelvünk egyedüli bástyája ott a zsidó-iskola. Míg a különböző nemzetiségeklakta vidékeken kifelé gravitál minden t.n-intézet, addig a zsidóiskola nem ismer, nem ismerhet más cél, mint a magyar nemzeti ösvényén haladva terjeszteni, népszerűsíteni mindazt, miből a nemzet üdve, boldogsága fakad.

Azután, mi tagadás benne, a zsidótanítót a létért való küzdelem is arra kényszeríti, hogy felekezete iskolájához ragaszkodjék. Ha valamely zsidóiskolát a község,

vagy az állam átvesz, első, hogy a zsidótanítót szélnek eresztik. Számtalan példaszóval illusztrálhatnók a tényt, mely szerint, ha a zsidóiskola feloszlott, vagy más fenn-tartó kezeibe jutott, a zsidótanító potom nyugdíjjal tespedésre van kárhozthatva.

Jajde azt is mondja a tudós tudósító, hogy a zsidótanítók körében, mennyire otthonos a rossz magyar kiejtés, a magyartalan szókötés és hogy még az előadó sem tudott magyarán beszélni!

Elismerjük, hogy ez részben igaz.

De kérjük szépen, ha az ország minden vidékéről egybesereglenek bármely felekezethez tartozó keresztény tanítók, lehetséges-e, hogy azok egyformán ejtik ki *tisztán* a magyar szót, lehetséges-e, hogy azok körében a szókötést nem lehetne kifogásolni?

Voltak itt bizony a fölvidékről tanítók, kik a nyelvvel küzdenek, olyanok is, kik idegen földről szakadtak ide és óriási küzdelem mellett sajátították el hazai szép nyelvünket; de ilyeneket mi nem gáncsolni szoktunk, vissza sem szeretjük őket riasztani a fölszólalástól; ellenkezőleg, serkentjük, buzdítjuk, lelkesítjük őket, mert tudjuk, hogy legszentebb törekvésök egybeolvadni a magyar nemzettel és jó hazafiakat nevelni oly vidéken, melyen a magyar nemzet ellen irányuló törekvések hydrája szabadon üti föl tejét.

Különböztetjük meg a Pesti Hirlap szerkesztősége, hogy miniszteri jelentés szerint *egyetlen egy zsidó tanító van az országban, ki nem tud magyarul*. Hol van az a felekezet, mely még evvel dicsekedhetnék? Azt is meg-sugjuk, hogy akárhány zsidó tanító ügyesen forgatja a tollat, gyarapítja magyar irodalmunkat és hogy hazafias kormányunk, mikor például Győrött tót- és szerbajku tanítók részére magyarnyelvi póttanfolyamot nyitott, *zsidótanítót* biztak meg a tanítással és pedig nem egyszer, hanem éveken át, mert derekasan oldotta meg nehéz föladatát. Kár azért a zsidó tanítókat bántani. Ők a magyar nemzetnek leghivebb, legbuzgóbb és leg-lelkiismeretesebb apostolai.

Sohón Bernát.

Zsidó szépség.

Dr. Jellinek Adolfnak »A zsidó európai közmondásokban« című könyvéből.

Quien quisiere muger hermona Ki szép asszonyt keres,
el seabado la escoja. válassza ki szombaton.
(Spanyol közmondás.)

Murillo hazája bizonyára nagyon gazdag a női szépekben és a spanyol nép ajka mégis kitüntetéssel adózik a zsidó leányoknak és asszonyoknak, kik szombatonként fényben és pompában ékeskednek, sőt szépség dolgában elébe helyezi őket azoknak, a kik a vasárnapot ünneplik meg s e napon igyekeznek ragyogni.

A zsidóknak azon része, mely Spanyolországban élt, tényleg legszebbje a zsidó törzsnek és különösen női fele csodás szépségű. Egy spanyol románcz megénekelte a szép zsidó leányt, ki nemes, kedves és bűbajos lényével meghódította a király szívet, s a kik a fejedelem-

hez való benső viszonya folytán szomorú sorsa lett. Hogy a negyvenes években Lipcsében voltam, *Hartmann Mór*, fiatal poétának odaadtam ezt a románczot, hogy dolgozza át németre. Szabad költői fordításban meg is cselekedte. Ez a kezdete:

»Der König reitet durch die Gassen,
Die buntgeschmückt zum Festtag sind,
Da steht verloren und verlassen: —
Im Volk versteckt ein braunes Kind,
Die Jüdin war so schön zu sehn!«

és minden strófa ugyanezen refrainban dicsőíti a zsidónő szépségét.

Castelar Emil Olaszországról irt könyvében egy spanyol eredetű zsidó nőt a következőképpen ír le: Fenséges keleti typus volt, halvány arczbőre, fekete, mély tüzű, hosszú pillákkal árnyalt szemének tüzétől életet nyervén, kivált és kiritt a hajfonatok közül, a melyek hosszán csüngtek alá és a csillogó selyemre ütöttek. Orra görögös volt, mint a milői Vénusé és ajka piros, akár a granátvirág élő színe.

Rohlf szerint a spanyol származású marokkói zsidónők testalkatuk szépségével és bájos arczvonásaikkal tünnek föl.

Maltzahn azt írja, hogy a marokkói zsidónőknek szabályos, görögös met-zésű arczélük, hollófekele hajuk, olajbarnás színű arczbőrük, sötétbarna, mandula met-zésű szemük és szép ives szemöldökük van.

A zsidó nőknek általában szép kifejezésű arczuk van és ámbátor a talmudszabályzatok elvitatják a nőktől a tanuskodási jogot, mégis csak ők tesznek tanúságot a zsidó törzs nemes voltáról, melynek gyermekei közt ritka az esetlen, durva alkotású arcz. A női szépséget Izrael fiai már a legrégibb idő óta nagyra becsülik és kitüntetik. A zsidó nép törzsanyáit, Sáraht, Rebbekát, Ráchelt a biblia dicsőítette szépségük miatt és hogy a kevésbé szép zsidó leányok zsidó származása se legyen kétségbe vonható, arra való volt Jakob patriarkának a felesége: Leah.

Fenséges az a kép, melyben az Énekek Éneke rajzolja az ének hősnőjét, Sulamitot. Karcsu az, minő a palma, szeme villogó, mint a nap, ajka hiborpiros szálak, foga vakító fehér báránynyáj, nyaka magas és csillog akár az elefántcsont, kedves a járása, kellemes és nemes, szépsége meg enyhén sugárzó, akár csak a hold.

Eszter, az árvalány, szépségével fölülmulja Ahasvér királynak mind a 127 tartományából összegyűjtött hölgyeit. A talmud a következő leírásban fotografirozza le:

Középtermetű volt, zöldes halvány arczbőrű, melynek nevét, »Hadassah«, köszönte, kellem és báj ömlött el rajta, szépséget sugározva, mint az esthajnali csillag, melyet a perzsák »sitare«-nek, vagy régebbi nevén »istihár«-nak neveznek. Ezért mondja a ghetto szavajárása: »Eszter chénje (kelleme).«

Lengyel névrokona Eszterka, a ki hasonlókép egy király szívének volt ura, tökéletes szépségével nyerte meg azt.

A talmud, mely világfiasabb és életrevalóbb, sokkal udvariasabb és szeretetreméltóbb, mint minőnek (mert erre nézve a kompilációk semmi olyasmit nem tartalmaznak, mit le lehetne írni) — nem egy Rohling tudja. Dicsőíti a női szépséget és olyan szép mondásokat és

nézeteket közül felőle, melyek okvetlenül meglepnek mindenkit, a ki csakis mikrolog-rituális rendelkezéseiről hallott harangozni. »A nő legfontosabb erénye a szépség; ha szép szemű* a menyasszony, akkor egészséges a teste is; hogy a menyasszonyt férjhez menetele napján megörvendeztesd, csak mond neki, hogy szép és bájos, még ha e tekintetben sok kívánni valót találsz is benne.«

A talmudbeli galanteriának ezen mondását nagyon buzgón használják vasárnaponként, mert a zsidó menyasszonyok a keresztény nyugalom e napján mennek férjhez és a zsidó szónokok kénytelenek őket vélegényük jelenlétében dicsőíteni. Valószínűleg a talmudnak ezen lovagias meghagyásával függ össze azon körülmény, hogy a menyasszonyok kivétel nélkül elfátyolozott arccal jelennek meg.

Azon tulajdonokhoz, melyek a térfi esztétikájuk és termékenyítik, a talmud hozzászámítja a szép asszonyt meg a szép lakást. Az első mellett pozitív, a második mellett negatív bizonyítékok szólnak.

A volt német birodalmi kancellár, ámbár a talmudot sem nem becsüli, sem nem ért hozzá, egyszer nyilvánosan szintén a mi példaszavunk szellemében nyilatkozott. midőn kíváncsún tartotta, hogy a porosz junkerek burgjait zsidó nők tegyék zebbekké és hogy — toldjuk meg evvel — utódaik az ismert zsidó erények beoltása folytán humanusabbakká, gyengédebbekké és irgalmasabbakká valjanak.

Heine Henrik, ki szintén nem sokat adott a talmudra, de a női szépség megítélésében tekintély számba ment, »Der Rabbi von Bacharach« című elbeszélésében így jellemzi a zsidó szépséget:

A zsidó nők szépségének sajátságos, megindító természete van. A mély nyomor tudata, a keserű kinok és az átélt rossz napok, melyeknek rokonaik és barátaik ki vannak téve, bájos arcvonásaikon bizonyos szenvedő bensőséget és figyelő aggályt ömlesztenek el, melyek csodálatosan varázsolják meg szíveinket.

Érdekes fiziológiai és néprajzi tárgy volna annak kifejtése, hogy a zsidó törzsnek női része mi okból őrizte meg szép, telt alakját és arcvonásainak nemes származásra valló jellegét — ámbár a zsidók csak olyan nőkkel házasodtak össze, a kik az ő vallásuk hívei.

Az idők folyamán csak egy dolog csenevészedett el a zsidó törzs szebbik felében, az, a mit Mózes II. könyvében I. fejt. 19. versében dicsekedve mond a zsidó asszonyokról, hogy: erőteljes, életrevaló lények**, kikre nézve idegen maradt mindenféle idegesség és migrain és épen séggel nem szorultak rá a tanár urakkal való tanácskozássra, hogy a tengerpénzt felemésztő fürdőzésben keressenek gyógyulást. Sejttem, hogy ez az affektáció a zongorajátszás és francia nyelv tanulása útján származott el rája és a munkának megrágalmazása volna az, ha azt állitanók, hogy ez az oka a modern zsidó nők gyenge idegzetének.

* Valószínűleg erre céloz a ghetto példabeszéde is: A kallénak (menyasszony) fekete a szeme.

** Tacitus is, ki nem barátja a zsidóknak, történetének V. c. 6. fejezetében feldicséri őket: Corpora hominum salubria et ferentia laborum, azaz, hogy izmosak, egészségesek és munkabírók.

H i r e k.

— Többféle gyászbeszédre emlékszik meg a talmud, miket a zsidó hitszónokok rendszeren textusokul szoktak felhasználni, lévén ezek a beszédek tartalmasak, magasak és fölötté rövidek, egy, vagy legfőbb 5 mondatból, de rövid mondatból állók. (Hozzabb gyászbeszéd, tudtommal legalább, nem fordul elő a talmudban.) Vannak ezek között a szövegekké vált gyászbeszédek között olyanok, melyek az elhunytat dicsőítik (Megilla traktátusa 6. a); olyanok, amelyek az ittmaradottak nagy veszteségét és fájdalmát festik (Móéd-Katan traktátusa 25. b); olyanok, melyek az ember gyarlóságáról és mulandóságáról szólnak, mit megszívleljen a gögös ember (ugyanott és Ketubóth traktátusa 104. a) és végül olyanok, melyek a gyászolók megvigasztalását célozzák (szintén az említett helyeken); — olyan gyászbeszédet azonban, mely a halottat *gyalázná, káromolná*, nem találtam egyet sem és nem talál valószínűleg — a besztercei orthodox rabbi sem. De ha ilyen nem is talál, találhat más valamit, Berachót traktátusa 18. a alatt például ezt: »Aki a halott irányában tiszteletlenül viselkedik, vétett a Szentírásnak e verse ellen: A ki gunyolja a tehetetlent, Teremtőjét gyalázza (Mislé 17. 5.)« Mert nincs tehetlenebb a halottnál. Nem védekezhet, nem tehet jóvá semmit és nem bánt hat senkit. Ilyen tehetetlent sérteni, *övéi* előtt sérteni, különösen akkor, mikor szívök csordultig tele a fájdalommal egy nekik drága ember elvesztése fölött: — már vétéknél is több mert ez már tápintatlanság, kegyetlenség, butaság. A besztercei rabbi tehát a talmud szerint is rászolgált arra, hogy a halottat sértő gyászbeszédét, melyet az elhunyt Kemény Adolf, kis-démeteri malom-hivatalnok fölött mondott, a közönség és különösen a halott rokoni és barátai befejezni nem engedték, mint ezt a héten a napilapok közölték. Gyarló, vétkes ember, minők mindnyájan vagyunk, hogy merészkedik biráskodni a halott fölött akkor, mikor örök bírása trónusa elé lép és mikor a kibékítés, vigasztalás, megnyugtató és imádkozás a pap föladata! Nem élt vallásos életet. És ezt a pap a *halott* szemére lobbantja, és akkor, mikor neki az a kötelessége, hogy kiemelje jó tulajdonait (mik megvoltak Kemény Adolfban, mert szorgalmas, munkás, becsületes és övéit a föláldozásig szerető ember volt) hogy ezekért a jósággal teljes, örökkévaló Isten irgalmába ajánlja! Így akar hatni a besztercei orthodox rabbi az ő hiveire? Hisz az ilyen papban megutálják a vallást, melynek szolgája. *Ez az*, kedves hívek, mit »*chillul-hassem*«-nek neveznek, Izraelnek és vallásának lealacsonyításának idegenek szemében. Esküszöm, hogy az elhunyt Kemény Adolf soha *olyan nagyot nem vétett* Izrael és vallása ellen, mint az őt a sir előtt és sirató kedvesei előtt gyalázó »szent« zsidó pap. **Szabolcsi.**

— Interview a sionizmusról. A philadelphiai „Jewish Exponent“, egy teljesen sionista szellemű zsidó lap minapi számában az ottani török követtel a sionizmus fölött folytatott beszélgetést közöl. Ez az interview,

melyről a Herczlék lapja tudomást nem vett, hitelessége értékében sokat nyer azáltal, hogy a zsidóország alapítás ter- vével rokonszenvező, sőt azt támogató lapban jelent meg. Megjegyezzük még, hogy a török követ fejtegetése sok tekintetben azonos azzal az állásponttal, melyet már a Herczlék tervének fölmerülésekor az »Egyenlőség« azon melegében elfoglalt. A »Jewish Exponent« közlése ez:

Ali Feruk bey török követ egy tudósítóval folytatott beszélgetése során a következőket jelentette ki, megengedvén ezek közzétételét. A kijelentések arra az új zsidó propagandára vonatkoznak, mely Palesztina be- telepelését vagy megvételeit tervezi és a melyről »a Ghetto barátai« tárgyaltak. Eme beszélgetésre okul az szolgál, hogy a newyorki VII. nyugati-utcai zsinagógában a múlt héten vagy 5000 zsidó nagygyűlésre jött össze ezen és hasonló dolgok tárgyalása céljából. A török követ így szólt: »Ama agitálásra való tekintettel, melyet most zsidó körökben nagyban üznek, meg kell jegyezmem, hogy más eféle mozgalmakról most és már régebben is mindenféle bizonytalan mende-mondát hallottam, de — ezt nyíltan meg kell vallanom — eme törekvések valódi okát eddig meg nem találtam. Azt mondták, nem tudom, igaz-e, vagy sem, hogy e törekvések célja a zsidókat Palesztinába gyűjteni, hogy ott részükre szabad otthont teremtsenek. Ezen eszmék megvalósíthatóságát illetőleg, anélkül hogy részletekbe kívánnék bocsájkozni, a következőket mondanám: A zsidók maguk is tudják, minő jelentős és nagylelkű az az ótalom, melyben őket ő felsége a szul- tán az egész török birodalomban részesíti. A zsidók maguk panaszkodják, hogy Európának csaknem minden részében többé-kevésbé elnyomják őket. Nem tudom eldönteni, igaz-e ez vagy sem, de azt tudom, hogy Török- országban a múltban és ma is szabadok, boldogok és ked- vező viszonyok közt élnek. Sokan magas közhivatalokra emelkedtek; magán és személyes vállalkozásaikban senki sem háborgatja őket. *Nem tartom okosnak, hogy eféle mozgalmakkal maguk és a török kormány között való ellentétekre adnak alkalmat, a mennyiben chimérának tetsző eszmét akarnak megvalósítani.* Sajnálom, hogy ki kell jelentenem, de eféle kísérleteknek *egyedül való eredménye az lehet, hogy boldog, békés hitfeleiket Török- országban megkárosíthatnák.* Erre való vonatkozással a legújabb történetnek egy jelenségét kívánom figyelmébe ajánlani. Egy közönség (az örményekre való célzás), mely a török uralom alatt évszázadok óta békében, összhangban és megelégedettségben élt, azt az ostoba- ságot követte el, hogy idegenek machiavelli-féle besugá- saira hallgatott és eljárását most bánhatja, anélkül, hogy bármi néven nevezendő eredményre hivatkozhatnék. Remelem, hogy ez »a ghetto minden barátjára« nézve nagy és filozofiai tanulság lesz. Tartózkodás nélkül lehetek oly indiszerét, hogy elárulhatom, mikép erről a mozgalmról kormányomat már tudósítottam. Apámmal éveken át laktam Jeruzsálemben, midőn ez ott kormányzó volt és tudom, hogy ott a zsidók boldogok és sorsukkal meg- elégedettek voltak. *Ezeket az embereket nem volna okos dolog olyan hamis reményekkel áztatni, melyek barátság- talan helyzetbe hozhatnák őket olyan kormánynyal, a mely csak azon van, hogy rajtuk segítsen.*«

— **Harmincezer forintos hagyomány.** A minap elhunyt 92 éves Hay Mihály, budapesti magánzó végren- deletében 30.000 frtot hagyományozott jótékony és köz- hasznu célokra. Még pedig: 10.000 forintot a pesti izr. hitközség szegénygyámolítási alapjának; 6000 forintot a pesti izr. hitközség kórházának; 4000 forintot a pesti chevra-kadisa aggok házá- nak; 3000 forintot a pesti izr. hitközség siketnémák intézetének; 3000 frtot egy terv-

ben lévő új siketnémák intézetének; 2000 frtot az Orsz. rabbi-képző intézetnek alapítványul, melynek kamatai évről-évre a tanári kartól legjobb magyar hitszónoknak ítelt tanítványnak szolgáltatandók ki, és végül 2000 frtot a Rókus-kórház segélyalapjának. Az elhunyt aggyastyán, ki általános örököséivé egyetlen fiát (Hay Ignácot) és egy elhunyt fiának két árváját tette meg, az örökségből kihatandó 80000 frtot rendelt letéteményezni a pesti chevra-kadisanál, mely tiz év lefolyása után tartozik azt kiadni örökösének A fölosztást a szentegylet belátá- sára bizza.

— **Egyenjoguság.** Papiroson csak megvan a zsidó felekezet egyenjogusága és bevettsége, az állam és hatóság a maga tennivalói között el is ösmeri, hanem a társadalom, midőn mint társadalom végez valamely funkciót vagy akciót, rendesen nem igen ügyel arra, hogy alkotói több felekezethez tartoznának. E tekintet- ben teljes egyenjoguságra és bevettségre a zsidó feleke- zet, sőt mondhatnók a nemkatholikus felekezetek is nehezen tudnak szert tenni. Ha valahol a felekezetek egyenjoguságát a társadalom mégis dokumentálja, ezt ma még kivételes és örvendetes jelenségként kell ünne- pelnünk. Ezt tesszük most is, midőn a barcsi ált. ipar- testület zászlószentelési ünnepéről adunk hirt. Ez az iparostestület ugyanis zászlót szerzett, a melyet ünne- péssel f. hó 3-ikán adott át rendeltetésének. Mivel pedig a testület tagjai nem egy vallásfelekezetűek, ennél fogva a szabadelvűen gondolkodó és kiváló vallási türelmes- ségre valló testületi vezetőség a Schiffer Antal r. kath. plébánoson kívül, Högyes Zsigmond komlósi ref. lelkész és Löwy Ferencz dr. nagyatádi főrabbit is fölkeríte, hogy állják meg az ipartestület jelvényét. Természetesen szí- vesen engedtek a kívánságnak s a főtéren óriási közön- ség jelenlétében a nagyatádi főrabbi méltán szólhatott a testvériesülésnek igazán szép ünnepéről. Beszédéhez ala- pul a 20 zsoltár 6. fejezetét választotta és a zászló jelentőségét fejtegette. A szónoklat s a hozzáfűződő kis ima igen nagy hatást tett. Az ipartestület vezetősége egyébként is nagyon figyelmes volt a főrabbi- val, a kinek részére, hogy a banketten résztvehessen, a barcsi zsidó kántor által külön fözetett és a zsidó pap kiszolgálására külön embert állított. A rabbi a vallásos szertartások teljes betartásával vett részt a közebéden és a keresz- tén közönségnek nem mindennapi intelligenciájára vall az, hogy ezt a legnagyobb tisztelet közepette tette lehe- tővé. A banketten Fenyőssy, barcsi főszolgabíró a fele- kezetek békeszeretét magasztalva, a közönség hatalmas éljenzése közepette a papokra üritette poharát. A nagy- atádi rabbinak elutazása előtt, a barcsi ipartestület elnöke a zászlószentelésen való közreműködéséért — mert idegenből jött — honoráriumot akart átnyújtani, Löwy dr. azonban igen okosan nobile officiumnak te- kintette szereplését s a fölajánlott összeget az ipartestü- let javára ajándékozta, a mi ketségtelenül jó hatást tett.

— **A pozsonyi kongr. hitközségnek nagy a gyásza.** Papja, Dávid Gyula dr., ki husz évig hirdette templomában az igét, zsidó papnál eddig hallatlan módon vált meg az élettől. Múlt szombaton történt a szomorú eset, reg- gel virradóra. A beteg ember lakása ablakán nézte az elhunyt csillagokat, s egyszer csak az ő csillaga és lehul- lott. Vele ment le ő is két emeletnyi magasságból az utcza kövezetére és ott maradt felholtan. Az álmatlanság, mi gyötörte, nemsokára örök álomná vált utána. Bizonyos, hogy meghibbant lélekkel történhetett csak, a mi történt; de panasz és zokszó ne essék sirja görön- gyére. Inkább hajtson ki belőle áldás, áldás hiveire, a kiknek a különálló hitközségre jogosultságot csak az

adhat, ha beviszik a magyar szót az isten házába. Ugy mint eddig volt: német szó itt, német ott — tovább nem maradhat. Ennél sokkal helyesebb, mint szó is van róla — beolvadni a nagy történeti multu anyahitközségbe s összetett erőkkel szolgálni a kulturát és kultuszt. Ha ez lehetetlen volna — a mit a helyi hangulat ösmérete nélkül eldönteni nem tudunk — a kongresszusi hitközség különállásának jogosultságát a magyar szóval kell megszerezni. Felekezeti és kulturális misszió ez is, áldozatkésztségre érdemes. Elvárjuk a pozsonyi kongr. hitközségtől, hogy szerencsésül járt papjának sirján vagy békejobbot nyujt a régi hitközségnek, vagy pedig magyar zsidó hitközséggé alakul át minden intézményében.

— **A pesti izr. hitközség választástvezető bizottsága** a következő körlevelet küldötte szét a hitközségi tagoknak:

»Van szerencsénk becses tudomására hozni, hogy a folyó év őszen hitközségünk előjárósága, választmánya és képviselőtestülete ósválasztás útján megújittatik, illetve kiegészítettik.

Ezen ósválasztásban alapszabályaink 12. §-a* értelmében csakis hitközségünk bekeblezett tagjai vehetnek részt, a mennyiben kultuszjárulékukkal a mult év végéig hátralékban nincsenek.

A választói jogot a hitközség tagjainak minél szélesebb körére óhajtván kiterjeszteni, azon kérelemmel fordulunk t. Czimedhez, hogy az esetre, ha hitközségünknel bekeblezve nincsen, magát bekeblezteni, vagy ha be van ugyan keblezve, de kultuszjárulékával még hátralékban volna, ezt hitközségi központi irodájában (VII., sip-utca 12, I. em., 11. sz.) kiegyenliteni szive-kejdk.

Ha t. Czimed ennek f. é. augusztus 15-ig meg nem felelne, akkor az idézett § értelmében sem cselekvő, sem szenvedő választójogot nem gyakorolhatna és így, sajnálatunkra bár, a választók névlajstromába sem vehetnek fel.

Tisztelettel

Budapesten. 1898. június havában

a pesti izr. hitközség választástvezető bizottsága nevében:

Tenczer Pál, elnök. **Keppich Lipót**, alelnök.

Neumann Antal, jegyző.

— **Zsidó ezredparancsnok.** *Schweitzer* Ede lovag ezredes, a Maria Theresia rend lovagját, aki ezredessé csak nem rég lett, ő felsége a király a 26 ezred parancsnokává nevezte ki. Ilyen magas katonai állásban, tudomásunk szerint, a monarchiában egyetlen zsidó hitű tiszt sincs.

— **Az igazság.** Különös módon csinálják odaát Galiciában az igazságot. Az általános izgalom, úgy látszik, megeste a bírák eszét is s azok judicium nélkül tesznek igazságot. Erre enged következtetni az a tény, hogy míg a mostani galicziai zavargásokban részes bűnösöket a zsidók kirablóit és gyilkolóit négy havi börtönre ítélték, addig pl. a reszovi ker. bíróság egy zsidó temetőrt, Hagel Jakab a neve, azért, mert az ellen tiltakozott, hogy a rend helyreállítására meghitt házarak lovaikat a zsidó temetőbe kössék, egy évi hetenkint két napi böjttel súlyosított börtönre ítélte. A zsidó bűneül egy nyilatkozatot vettek, amely a bíróság böles döntése szerint alkalmas lebetett volna arra, hogy a parasztságot a zsidók ellen fölingerelje. A reszovi bíróság szerint ez nagyobb bűn, mintha valaki rabol és gyilkol. Reméljük, hogy a másodbíróság ilyen természetű tévedésükből ki fogja ábrándítani a reszovi böles bíróságot.

* Az alapszabály 12. §-e: Választó ezen ósválasztásnál minden nagykoru hitközségi férfitag, ki a hitközségnel bekeblezve lévén, a hitközségi szükséglethez egyenes évi járulékot fizet és lefolyt évi járulékának fizetésével hátralékban nincs.

— **Cohn Ferdinand**, a hires német botanikus és tudós, a mult hó végén hirtelen elhunyt. C-ak nem rég ünnepelték 70-ik születésnapja és aranydoktori jubileuma alkalmából. A bakteriológia terén volt uttörő s e nemű munkássága örök időkre emlékeztetessé teszi a nevét. Boroszlóban született, a mely város őt legnagyobb fiai közé számította és diszpolgárává is megválasztotta. Temetése, a melyen a boroszlói egyetem tanári kara a rektorral, a városi képviselőtestület Binder főpolgármesterrel vettek részt, igen nagy részvétellel ment végbe.

— **A német birodalmi gyűlési választásokról** már előző számunkban irtunk, jelezvén, hogy a német antiszemita párt megfogyva (16 tagról 11-re) tért vissza a birodalmi gyűlésre s hogy általában jelentékeny a párt szavazatbeli vesztesége is. A szavazatbeli veszteség az antiszemita beléndekből kiábrándult szavazók száma, mint a Jüd. Pr. hiteles adatokkal igazolja, 64.500.

— **Régi írásokból.** A homonnai polgári és felső kereskedelmi iskola ez idei értesítőjében *Kerekes György* tanár »Zemplén vármegye követi utasításai 1825—1848« czímen értekezést tesz közzé, melyben a zsidókra vonatkozólag több figyelemreméltó adat van. Ezek közül rendkívül érdekes az 1839-iki utasításnak következő része: »A természettől és a legtisztább keresztény vallás legszentebb elveiből ösztönöz keletkező emberi és felebaráti szeretetnél fogva (kivánjuk): hogy a izraelitákat az eddigi társadalmi nyomasztó járma alól felszabadítván, őket a haza és hazafiság jótévé érzésével felruházván, *polgári szabadabb állásra jutassák*: eszközöljek ki tehát a követek, hogy a magyar honban polgárosítást érdemeljenek s neveltetésükre állandó figyelem fordítandó, hogy így a közös hazának boldogítására, jó fejedelmünk hív szolgálatjára Mózes tanítványai közül is jó polgarok és hűséges jobbagyok neveltessenek.« A Zemplénmegyei gentrynek ezen 60 év előtti szentenciája liberálisabb mint sok mai uré, a ki ma a keresztény felebaráti szeretet nevében éppen az ellenkezőjét követeli annak, a mit a Zemplénmegyei gentry 60 év előtt.

— **Egy érdekes kinevezés.** *Palágyi Lajos* író, az Egyenlőség kedves munkatársát, a vallás- és közoktatásügyi miniszter Hódmezővásárhelyre a polgári iskolához tanítóvá nevezte ki. Ez a kinevezés azért érdekes, mert — elvi jelentőségű. Elvi jelentőségű annyiban, hogy nem a polgári iskolai tanítói képesítés szolgált a kinevezés alapjául, hanem *Palágyi Lajos írói* érdemei. Mert *Palágyi Lajos*, akinek újabb költeményei filozófiai magaslaton állanak, autodidakta s vele szemben a minősítési törvény kivételes rendelkezése nyert alkalmazást, amire eset nagyon ritkán van. Tretört miniszter kinevezési elveivel szemben, akinek a képesítésen kívül — keresztlevél is kellett, a *Palágyi* esete nagy haladást jelent a — liberalismus felé.

— **Zsidó bíró.** Mád városában a napokban választottak községi bírót. A bizalom *Schneider* Károly hitfelünk felé fordult s ezt emelte a diszes politikai tiszttségbe. Különös figyelmet érdemel, hogy a keresztény papok mind *Schneider* Károlyra szavaztak.

— **A miniszter elismerése.** A gyulafehérvári chevra kadisanak érdekes elnöke van *Körner József* a neve, és érdekessége az, hogy az ottani önkéntes tűzoltó egyesületnek helyettes főparancsnoka. Tulajdonképpen nem ez a tiszttség az, ami figyelmünket feléje fordítja, hanem az hogy az elsőrendű felekezeti funkciókat teljesítő vallásos testület elnöke, negyedszázados alapítása óta lelkes munkása a gyulafehérvári önkéntes tűzoltó egyesületnek. Ez az egyesület negyedszázados

tevékenységét most ünnepelte, amely alkalomból *Perczel* Dezső belügyminiszter a következő levelet intézte Körnerhez:

Magy. királyi belügyminiszter 3546 szám eln.

Tekintetes

Körner József urnak,

a gyulafehérvári önk. tüzoltó egylet helyettes főparancsnokának
Gyulafehérvárott.

Alsó-Fehérvármegye főispánjának f. évi június hó 12-én 171 sz. a. kelt jelentéséből értesültem, miszerint a Gyulafehérvár városi önkéntes tüzoltó egylet f. évi július hóban üli meg fennállásának negyedszázados évfordulóját. Tudomással bírván arról, hogy Uraságodnak a szóban levő egylet megalakításában és szervezésében, valamint eddigi sikeres működésében mily jelentékeny része van, részemről is örömmel használok föl jelen alkalmat arra, hogy Uraságodnak e részben kifejtett buzgó és önzetlen szolgálatairól szerzett érdemeiért elismerésemet nyilvánítsam. Midőn Uraságodat erről értesitem, egyben azon reményemnek adok kifejezést, hogy az egylet további fejlesztése érdekében jövőben is készséges odaadással fog működni.

Budapesten, 1898. évi június hó 17.

Perczel s. k.

Ezt az átiratot a kitüntettnék ünnepély kapcsán nyújtotta át *Novák* Ferencz kir. tan. polgármester. A tüzoltó testület nagyon örült a kitüntetésnek, mely önzetlenül fáradozó elnökét érte, kinek ünnepén a város színe java is megjelent.

— A szerzajevoi osztr. magyar közös hitközség elnökévé *Rothkopf* M. drt. alelnökévé *Fischer* József drt választotta. Az előjáróság tagjai: *Laszauer* Ede, *Steiner* Jakab, *Königsberger* Ignác, *Neuer* József, *Gerő* N., *Birnbaum* B., *Wollak* Jakab, *Klein* M. és *Buchwald* B. Az új előjáróság első teendője az volt, hogy az elnök ajánlatára szegény családok, özvegyek és átutazó szegények számára segélyalapot létesített. A választás napján tartott lakoma alkalmából a zsidó templom építésére 2000 frt adomány gyűlt össze.

— Oroszországból. *Suwalow* gróf, Odessa kormányzója elrendelte, hogy a keresztény munkásokat vasárnap, a zsidókat szombaton nem szabad dolgoztatni.

— Kitüntetések. *Arnheim* Fritz drt (Berlin) a stockholmi kir. irodalmi, történelmi és régészeti akadémia levelező tagjává választotta, a svéd király pedig a svéd éjszakcsillagrend lovagjelyvényével tüntette ki. — *Löwy* Rafael francia rabbi a Szajna departement fogházi és kórházi főalalmazna gyűjtőjét a becsületrend lovagjává nevezték ki. Minősítésében kiemelik, hogy az 1870/71-iki háboruban önkéntes volt és 21 évig szolgált.

— Az államvasutak halottja. A magyar királyi államvasutaknak gyásza van. Egy érdemekben gazdag, előkelő munkás, *Kovács* Fülöp felügyelőt, szolgáltatta magához az Ur. A legutolsó perczéig dolgozott és munkája közben érte utól a halál. A magyar királyi államvasutak visszatérítési osztályával érintkezésben álló kereskedői világ jól ismerte a munkás öregot a fuvarlevél felülvizsgálási osztály főnökét, az öreg *Kohn-Kovácsot*. Csak egy napig gyengélkedett és meghalt azért, mert egy napig nem volt irodában. 37 évi szolgálati ideje alatt egyetlen egyszer volt szabadságon — 8 napig, de a szabadság engedélyezését tartalmazó ügyiraton rá van írva: Szabadságát két ízben megszakította! *Kovács* Fülöp születelett 1833 november 3-án a trencsénmegyei Baán községben. Műgyetemi tanulmányai befejezte után 1861-ben mint 28 éves ifjú lépett a vasúti szolgálatba és bámulatos szorgalmával fölüzdötte magát

az első osztályu felügyelői rangba. A hivatal volt lelke és az ügyirat volt táplálója. Ott ült naponként reggel $\frac{1}{2}$ 8-tól délután $\frac{1}{2}$ 3-ig hivatalában és alig szaladt haza ebédelni, már $\frac{1}{2}$ 4-kor újra dolgozott és csak a késő este 9—10 óra vetette őt haza, ha tudniillik érte jött családjából valaki. Érdemeinek elismeréséül a kereskedelmi miniszter ezelőtt öt évvel külön működési pótlékot engedélyezett neki. Visszatérítési ügyekben európai hírű kapacitás volt és nem egyszer esett meg, hogy külföldi vasutak az öreg *Kovács* tanácsát kérték ki. Legidősebb leánya, *Irén*, a mult héten ment férjhez és az öreg még a lakadalom napján is bejött megnézni, hogy az ügyiratok íróasztalán mit művelnek. Gyermekei közül *Sándor* fia mérnök, *Aladár* orvos, *Károly* tavaly végezte a keleti tanfolyamot és jelenleg államköltségén *Smyrnában* van.

— A »Gresham« biztosító társaság félszázadja végzi szolgálatát a biztosítás terén. Az intézetnek magyarországi fiókját *Feld* S. igazgató vezeti, aki itt jelentőséget és pozitíot tudott a szolid intézet számára szerezni. A jubileum alkalmából a Gresham több ezer frtnyi jótékony adományt és alapítványt juttatott magyarországi közhasznú és humánus intézményeknek. *Feld* igazgatót, kinek ezen nemes megemlékezés köszönhető, az ünnep alkalmából sokoldalról méltán ünnepelték.

— Tanítói jubileum. *Kohn* Jakab stubnyai elemi iskolai tanítót abból az alkalomból, hogy a tanítói pályán 40 évet betöltött, tisztelői és tanítványai a napokban szívélyesen ünnepelték.

— Hymen. *Baracs* Marczel dr. ismert fővárosi ügyvéd f. hó 3-ikán a bécsi Seitenstättgassei templomban feleségül vette *Strausz* Frigyes bécsi nagykereskedő szép és művelt leányát, *Hedvig* kisasszonyt.

Lichtmann Miksa dr., cs. és kir. ezredorvos, Kassán feleségül vette *Weinberger* Jakab dr. ottani tekintélyes orvos leányát, *Weinberger* Alice urnót.

Gyöngyösi József dr. előkelő budapesti ügyvéd feleségül vette *Neuberger* Ignác dr. ki kuriai bíró szép és művelt leányát *Vally* kisasszonyt. A dohány-utczai templomban tartott vallásos esküvőn megjelent *Corda* Bódog v. k. t. t. a kuria másodelnöke, *Veszprémy* János és *Andrássovits* tanácselnökök, *Osztrovszky* v. tanácselnök, *Décsey* Zsigmond dr. táblai tanácselnök, *Szeyfert*, *Székely*, *Kelemen*, *Bibó*, *Hüvös*, *Berlogia*, *Miko*, *Balegh* József, *Szeremley* kuriai bírák, *Mezey*, *Mandel*, *Chorin*, *Neumann*, *Visontay* orsz. képviselők, *Popper* Ármin br, *Schweiger* Márton, stb. A fiatal párthoz *Kohn* Sámuel dr. intézett szép beszédet, az énekvészekről pedig *Lazarus* főkantor gondoskodott.

Balázs Izidor előkelő budapesti iparos, feleségül vette *Vágújhelyen* *Elias* Ede ottan földbirtokos szép leányát *Margit* kisasszonyt.

Jakobi Béla dr. előkelő budapesti ügyvéd minap feleségül vette *Buchwald* Sándor udvari szállító, ösmert fővárosi vasbutorgyáros kedves és művelt leányát, *Jozefine* kisasszonyt. A fényes zsinagógai esküvőn *Kohn* Sámuel dr. szép beszédet intézett a fiatal párhoz.

— A fizetség. Mikor a török csapatok *Larisszából* kivonultak, *Edhem* pasa vezénylő tábornagy azt ajánlotta a zsidóknak, hogy menjenek *Törökországba*; a görögországi zsidók azonban nem akartak szerencsétlen hazájuktól megválni. Most, hogy a török csapatok kivonultak *Thessaliából*, a hazájukhoz ragaszkodó görög zsidókat *Thessaliában* üldözik és bántalmazzák. Így fizetnek a görögök a honfihűségért.

* **Standard életbiztosító-társaság.** A társaság 72. évi közgyűlése folyó évi április 19-én lett a társaság székhelyén, Edinburghban megtartva. Az igazgatótanács jelentéséből közöljük a következő adatokat: Az 1897. évben 5446 ajánlat lett benyújtva 46,102,150 korona biztosított összegről és kiállított 4738 kötvény 1,776,350 korona első évi díjjal. Az üzletév végén a társaságnál 48,135 kötvény volt érvényben 597,993,850 korona biztosított összegről és az évi jövedelem 28,075,325 koronára rugott, amiből 19,790,450 korona díjbevétele és 8,284,875 korona a beruházások jövedelme. A társaság vagyona az elmúlt évben 9,110,475 koronával 220,118,805 koronára emelkedett. Halálesetek és esedékesek fejében a társaság 1897-ben 15,154,520 koronát fizetett ki. Fennállása vagyis 1825. óta több mint 150 millió korona nyereget utalt át a biztosítottaknak és több mint 450 millió koronát folyósított halálesetek folytán.

A losonezi izr. hitközségtől.

Pályázat.

A losonezi izr. hitközségben megüresedett rabbi-állás betöltésére ezennel pályázatot hirdetünk.

Ezen állással járó javadalmazás: **3000 korona** évi fizetés, természetbeni lakás a hitközség épületében és az itt szokásos mellékjövedelmek (hitoktatási díjak kivételével).

A rabbi teendői: az összes rabbi funkciók végzése, hitoktatás, magyar és német hitszónoklatok tartása.

A héber tudományokban kitűnő jártasságu szeminariumot végzett és bölcsészettudori oklevéllel bíró rabbi urakat, kik az állásra pályázni óhajtanak, felkérjük, hogy pályázati kérvényeiket felszerelve, képesítésüket, eddigi működésüket, korukat és családi viszonyaikat feltüntetve hiteles okmányaikat *f. é. augusztus hó 1-ig* alulírt elnökhöz küldjék be.

A választás meghívás folytán tartandó próbaszónoklaton után fog megejtetni.

A próbaszónoklatokra meghívottak utiköltségek visszatérítése czimén, a megválasztott pedig átköltözködési költségeikért csakis az előljárásság által megállapítandó összegre tarthatnak igényt.

Az állás a választás után elfoglalandó.

Losonc, 1898. június 26-án.

Domber József,
hitk. jegyző.

Sternlicht Vilmos,
hitk. elnök.

Temesvár-Gyárvárosi izr. statusquo-hitközségtől.

Pályázat.

A temesvár-gyárvárosi izr. statusquo-hitközség folyó évi szeptember hó 1-jével betöltendő az elemi iskolákat látogatók részére egy **hitoktatói állást** szervezett, évi **1200 korona** fizetéssel, mely állásnak egyelőre egy próbaesztendőre leendő betöltése czéljából pályázatot hirdet.

Pályázók felhivatnak, hogy képesítésüket és eddigi működésüket igazoló bizonyítványaikkal felszerelt pályázati kérvényüket, családi állapotuk és életkoruk feltüntetésével *f. é. július hó 25-ig* a hitközségi előljárássághoz terjesszék.

Tanítói oklevéllel bíró pályázók előnyben részesülnek

Temesvárott, 1898. évi június hó 27-én.

A temesvár-gyárvárosi izr. statusquo-
hitközség előljárássága.

A mohácsi congressusi izr. hitközségtől.

Pályázat.

A mohácsi congressusi izr. hitközség által fenntartott négy osztályú népiskolánál nyugdíjazás folytán az 1898—1899. tanév kezdetével egy **tanítói állás** üresedésbe jön, melyre nézve ezennel pályázat hirdettetik.

Ezen állás évi javadalmazása: törzsfizetés **600** frt, lakás és kerti illetmény czimén **50** forint.

Pályázók kötelesek képesítésüket, eddigi működésüket, a magyar, német és héber nyelvben való teljes jártasságukat, úgy egészségi, valamint családi állapotukat eredeti, vagy szabályszerűleg hitelesített okmányokkal igazolni.

A mennyiben az állást elnyerő a fokozottabb igényeknek meg fog felelni, a jövő tanévtől kezdve esetleg az igazgatói teendőkkel meg lesz bízva.

A kellő módon felszerelt kérvények *1898. augusztus hó 8-ig* az alulírt iskolaszéki elnökhöz nyújtandók be.

A megválasztott tanító állását *f. é. szeptember hó 1-én* tartozik elfoglalni.

Mohácson 1898. évi június hó 21-én.

Dr. Kaufmann József,
iskolaszéki elnök.

Az ujvidéki izraelita hitközségtől.

Pályázat.

Az ujvidéki izraelita népiskolánál nyugdíjazás folytán megüresedett **600** frt évi fizetés és **100** frt lakbér-általánnyal javadalmazott **rendes tanítói állomás** betöltése iránt *f. évi július hó 31-ig* ezennel pályázat hirdettetik.

Az ezen állomás elnyerését óhajtó okleveles tanítók fölkéretnek, hogy oklevelükkel, eddigi működési bizonyítványokkal és családi állásukat igazoló okmányokkal felszerelt kérvényüket alulírott hitközségi előljárássághoz beküldeni sziveskedjenek.

Az állás *f. évi szeptember 1-én* lesz elfoglalandó és megkívánatik az alkalmazandó tanítótól, hogy a magyar nyelven kívül a német és héber nyelvben is jártas legyen.

Kelt Ujvidéken, 1898. június hó 29-én.

A hitközség előljárássága:

Fischer Jakab,
jegyző.

Dr. Kohn Ármin,
elnök.

Az alsó-lendvai izr. hitközségtől.

Pályázat.

Az alsó-lendvai izr. hitközségnél halálozás folytán üresedésbe jött **metsző, előimádkozó, templom- és chevra-kádisa szolgálai állás** azonnal betöltendő.

Fizetése **260** frt, egész sechita, mely készpénzben díjaztatik, ennek jövedelme legalább **200** frt, szabad lakás és az iskolatakarítás és fűtésért **3** öl tűzifa.

Kívánatik kellemes hanggal bíró, jó baltefló, bal-kore, mohel előnyben részesül. Kort, családi állapotot és megfelelő képességet kitértető bizonyítványokkal felszerelt kérvények *f. évi július hó 24-ig* alulírott elnökséghez küldendők be.

Alsó-Lendva, 1898. évi július hó.

Pollák Lázár,
hitk. elnök.

A szatmári aut. orth. izr. hitközségtől.**Pályázat.**

A szatmári aut. orth. izr. hitközségnél egy zeneileg képzett, karral (משוררית) éneklő kántornak állása f. évi augusztus hó 20-ikán egy próbaévre betöltendő. Fizetés 1350 frt és 150 frt évi lakbér, együttesen 1500 frt. Orthodox hitközségtől való bizonyítványokkal felszerelt ajánlatokat f. hó 29-ikéig kell az alulírotthoz beküldeni.

Utiköltségre igényt senki sem tarthat, mivel ezeket csak az alkalmazottnak térítjük meg.

Szatmár, az 1898. július hó 3-ikán tartott előljárási ülésből.

Freund Ezekiel,
hitk. elnök.

A zalaegerszegi izr. hitközségtől.**Pályázat.**

A zalaegerszegi izr. hitközségnél a jövő főünnepok 'ros-hasonoh és jomkipur' három napjára 150 frt díjazással egy kitűnő előadása 'baal-teflah' alkalmaztatik.

Azon pályázó azonban, akinek kiváló egyénisége, illetőleg kitűnő zenei képzettsége ezen hitközség követelményeinek legjobban megfelelő, a legközelebbi jövőben itt üresedésbe jövő 800 frt fizetés 150 frt lakbérátalány és egyéb mellékjövedelemmel javadalmazott főkántori állásra meg is választatik.

Zenei képzettséget, erkölcsi életet, illetőséget (állandó alkalmazást csak magyar honos nyerhet) igazoló okmányokkal felszerelt kérvények f. é. július végéig ezen hitközség elnökségéhez intézendők.

Próbaelőadásra csak a meghívottak bocsáttatnak. Az utiköltségek megtérítésére csakis a megválasztott tarthat igényt.

Kelt Zala-Egerszegén 1898 június hó 27-én.

Jámbor Samu,
hitk. jegyző.

Fischer László,
hitk. elnök.

A temesvár-gyárvárosi izr. statusquo-hitközségtől.**H i r d e t m é n y.**

A temesvár-gyárvárosi izr. statusquo-hitközség templomában használatban lévő, kitűnő állapotu

harmonium

egy orgona beszerzése folytán olcsón eladó.

Vevők fölkéretnek, hogy ajánlataikkal a hitközség titkári hivatalához (Gyárváros, Kém-utca 12. sz.) forduljanak.

Temesvárrott, 1898. évi július hó 4-én.

A temesvár-gyárvárosi izr. statusquo-hitközség előljárási.

H I R D E T É S E K.

Egy jeles, oklevéllel bíró

zsidó tanítónő

iskolánál vagy esetleg jómódu háznál nevelőnői állást keres.

Czim megtudható az »Egyenlőség« szerkesztőségében (V., József-tér 10. szám).

MATTONI**'Erzsébet' Sósfürdője**

gyógyhely BUDAPESTEN (Budán).

Idény május 1-től szeptember végeig.

Kiváló gyógyhatással bír

női bajokban és altesti bántalmakban.

Rendelő orvos:

Dr. BRUCK J., az országos közegészségi tanács rk. tagja
V., Nagykorona-utca 23. szám.

Egészséges fekvés, jutányos lakások, jó vendéglő.

Pontos közlekedés a társaskocsikon reggeli 5 órától kezdve.

Állomási hely:

Ferencz József-tér, a régi Lloyd-épület közelében.

Öntöltő tollszárok

változtatható tollal darabonként 1 frtért kaphatók

POLLÁK SÁNDOR-nál

Budapest, V. ker., Kálmán-utca 17. szám.

Bélyegeket fizetesként elfogadok.

Meg nem felelőt kicserélek. Jótállás! Egy töltés 96 órai írásra elegendő.

Valódi 14 karatos aranyból darabja 3 forint.

דיימליך אדאלף

גראבשטייןלאגער בודאפעשט קערעפעשער שטראסע

HEIMLICH ADOLF

Budapest, Kerepesi-út 61. szám.

Ajánlja

gyári sírkőraktárát

mindazok figyelmébe, kiknek e szomorú kötelességet teljesíteniök kell.

Olcsó, szép és pontos kivitelért kezeskedik a czég jó hírneve.

TELEFON HIRMONDÓ

világ egyetlen beszélő ujsága.

Előfizetés 3 óra 4 frt 50 kr.

Berendezés ingyen.

Korán reggeltől késő estig a legújabb híreket közli.

— Este —

Operaházi vagy népszínházi előadás
vagy házi hangverseny,

ezek után

ötzör hetenként katonazene.

„THE GRESHAM” életbiztosító-társaság LONDONBAN.

Magyarországi fiók:	Ausztriai fiók:
BUDAPEST,	BÉCS,
V., Ferencz József-tér 8/6,	Giselastrasse 1. sz. alatt,
a társaság házában.	a társaság házában.

A társaság vagyona 1895. decz. 31-én	kor. 147,562.080.—
Évi bevétel biztosítások és kamathól	
1895. évi december 31-én	> 27,094.875.—
Kifizetések, biztosítási és járadéki szer-	
ződések, valamint visszavásárlások	
stb. után a társaság fennállása	
óta (1848)	> 321,644.530.—
Az 1895. évben a társaság 8761 köt-	
vényt állított ki	> 82,267.300.—
összeg értékekben.	

Prospektusokkal és díjtáblázatokkal,
melyek alapján a társaság kölvényeket kiállít, továbbá
ajánlatokkal díjmentesen szolgálnak az osztrák-magyar
monarchia minden nagyobb városában az ügynök urak
és a
magyar és osztrák fiókok.

GEYER OSIÁS

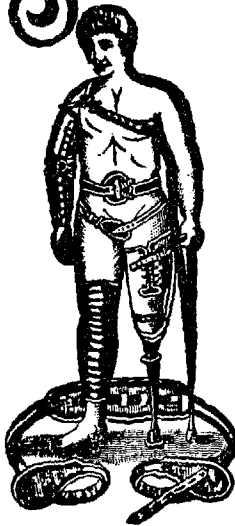
könyvkereskedésében
BUDAPEST, Király-utca 20. szám alatt

kapható:

- Schuk, »Schulchan-Aruch«, német fordításban, kötve 1 frt.
 - תורה német fordítással, melyben a פירוש-commentár pon-
 - tozott szövegével is németre van fordítva. öt vászonköt. 5 frt.
 - זכרות אבות »Homilien« über die Sprüche der Väter
 - (פרקי אבות) von Dr. Meisel. I, II, III. Bd. fl. 1.80.
 - Geist des Talmud. Hochinteressante Lectüre für jüdische
 - Familien. (1.50) 60 kr.
 - »Kurz und gut!« 20 Predigten für Feste, Sabbathe und
 - Gelegenheiten. 80 kr.
 - Ehrentheil, Confirmationsreden, für jeden Wochenabschnitt.
 - fl. 1.50.
 - Hamagid, Auswahl von Bibel-, Talmud- und Midraschstel-
 - len, in homeletischer Bearbeitung. 90 kr.
 - Stimmen der Freude. Reden und Toaste bei freudigen Ge-
 - legenheiten, von Lion Wolf. (1.80) 1.20.
 - Hirsch Samson Raff, Pentateuch mit deutscher Uebersetzung
 - nebst Commentar in 5 prachtvollen Leinwandbänden. 13.—
 - Hirsch, »Dein Haftarol«, nebst deutscher Uebersetzung und
 - Commentar, in Leinwandband. 4 70.
 - תורה, nebst hebräischem Commentar, von Prof. S. D.
 - Luzatto, auf dem feinsten Regalpapier. 6.50.
 - ישעיה, nebst hebräischem Commentar, von Demselben 4.—.
 - רכות, über die Lehre der Caballa und der Entstehung
 - der hebräischen Accente, von Prof. S. D. Luzatto. 3.50.
- Postai megrendelések utánvét mellett pontosan eszközöztetnek.

Specialista sérvkötőkben

Cs. és kir. osztr.-magyar
és belga kir. szabad.
Kitünt. Brüssel 1893.
arany érem és díszokmányjal.

KELETI-FÉLE sérvkötő

a legtekintetesebb ezen nemben,
nem csuszlik, nem gyakorol kellemetlen nyomást.

Ára: egyoldalu 6 frt.
kétoldalu 12 »

Gyáramban készülnek ezenkívül:
mulábak, műkezek, műleges fűzők, egye-
nestartók, járó és nyújtó gépek, gummi
görcser harisnyák stb.

Megrendeléseket pontosan eszközöl

KELETI J.

kötészerész és orvos-szobérsz műszerész
BUDAPESTEN.

Főüzlet: IV., Koronaherceg-utca 17. sz.
Gyár: IV., Rostély-utca 15. sz.
Nagy képes árjegyzék ingyen, zárt
borítékban.

KOHN ARNOLD

gazdag sirkőraktárát
Budapest, Károly-körút 15. sz.

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sirkőállítás szomorú
kötelességét kell teljesíteniök.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámitásért
kezeskedik a cég jó hírneve.

→ Szombaton és ünnepnapokon zárva. ←

„REMINGTON” írógépek világhirűek.

VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI
magyar királyi miniszter.

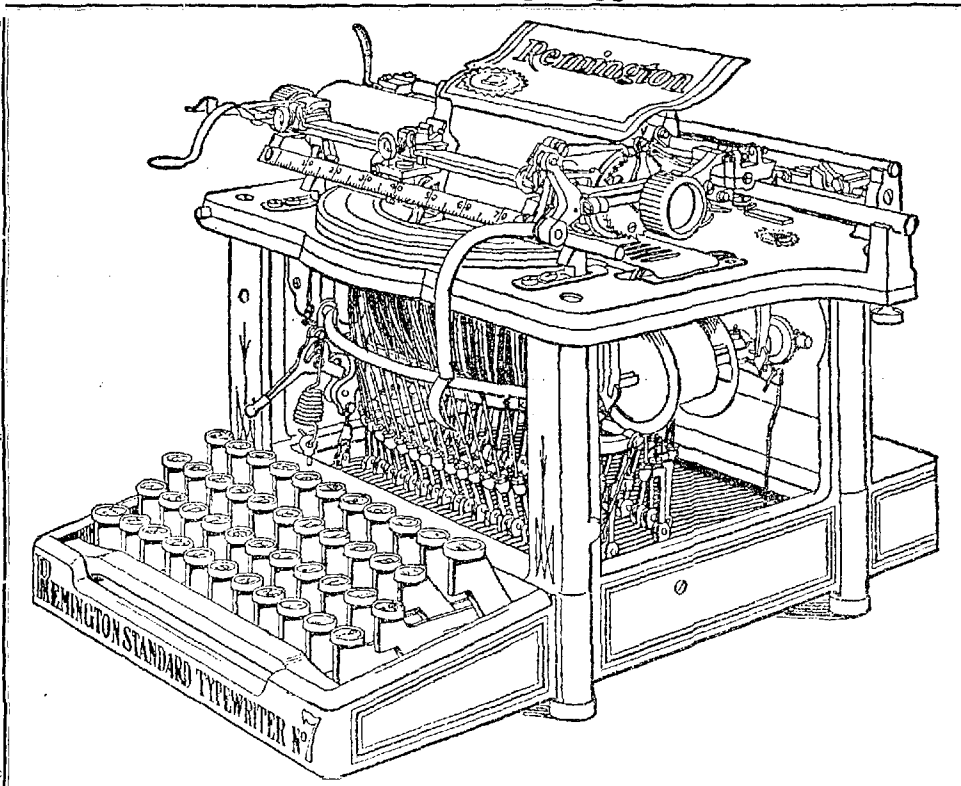
Kivonat a „Hivatalos Közlöny”-ből.

»A vallás- és közoktatásügyi magyar királyi miniszter a »REMINGTON« írógépet (kapható: Glogowski és Társa budapesti czégnél, Erzsébet-tér 16. sz.) az állami és egyáltalában a hazai tanintézetek részére leendő beszerzésre ajánlja.«

Festékpárna mellőzve. — 4-szoros billentyű, 8-szoros helyett. — Legfinomabb acélszerkezet. — Közismert nagy tartósság. — Központi vezeték nélkül. — Teljes magyar és német billentyűzet. — Minden betűnek csak egy billentyűje van. — Legnagyobb sokszorosító képességgel.

A LEGTÖKÉLETESEBB IRÓGÉP!

Néhány év óta több százezer db használatban.

A »REMINGTON« nagy sikerrel használják: A magyar, bosnyák, horvát, osztrák, francia, angol, orosz és az amerikai kormányok. — Magy. kir. belügyminiszterium. — Magy. kir. közoktatásügyi miniszterium. — Magy. kir. földmivelésügyi miniszterium. — Magy. kir. honvédelmi miniszterium. — Magy. kir. igazságügyi miniszterium. — Fiumei kormányzóságnál. — Hadtestparancsnokság Sarajevo. — Királyi főügyészség Bpest. — Magyar parlament. — Magy. kir. államvasútak igazgatósága. — Magy. kir. államvasútak üzletvezetőségei. — Magy. kir. államvasútak gépgyárai. — Magyar általános hitelbank. — Ganz és Társa. — Budapest székes főváros. — Királyi tábla, Budapest, Győr, Debreczen stb. — Rimmurány-Salgotarjáni vasmű részv.-társaság. — Több hitközség irodája és iskolája.

Továbbá számtalan pénzügyintézetnél, gyárban, kereskedőknél, iparkamaránál, ügyvédeknel, megyéknél, városoknál, közjegyzőknél, erdészeknél, íróknál, tanároknál, iskolákban, uradalmaknál stb. stb.

Remington írógépet kívánatra vételkötelezettség nélkül küldünk saját költségünkre az ország bármely részébe díjmentes bemutatásra és az egyszerű kezelés begyakorlására bárhova ugyancsak saját költségünkre küldjük ki tisztviselőinket.

Árjegyzék bérmentve és ingyen.

GLOGOWSKI és TÁRSA Budapest, V., Erzsébet-tér 16. szám.

Remington írógépek és Edison-mimeographok kiz. jogosított eladási telepe.

Gyöngyszemek a talmudból és midrasból.

— Forrásokból szedegeti: Szabolcsi Miksa. —

A gyümölcsért (*tilos gyümölcsről van szó*), melyet a fáról szedtél, ugyanarról a fáról metszett veszővel ütnek. (Palesztinai közmondás. Értelme az, hogy rendesen ugyanabból a forrásból ered a büntetésünk, a melyből a tilos örömet meritettük.)

*

Mondd meg nekem, mester, szóló Turnus-Ruphus (római helytartó Palesztinában) Rabbi Akibához: miért gyűlöli Isten a bálványimádókat? — Nem felelhetek kérdésedre — felelt Izrael nagy tanítója — mig kegyelmet nem nyertem tőled szegény, bűnös szomszédom részére. — Hát mi a vétke, hogy kegyelmemért esedezel? kérdező meglepetten a tyrannis. — Azt hozzák föl ellene, — felelt Akiba — hogy egy kutyát Ruphusnak nevezett el, egy nőtény ebet meg Ruphiának. (A helytartó feleségének a neve) — Halál az ilyen emberre! tört ki erre a nagy harag a helytartóból. — És az örökkévaló Isten, mindennek az alkotója — szóló gyorsan a rabbi — ne haragudjék azokra, kik az Ő nevét állatra, fára, szoborra, vagy emberre ruházzák.

Hinni annyi mint bizni; aki hisz, de nem bizik, annak a hite nem hit.

*

Különös egy nép vagy te, énnépem, Izrael! A bálványra kértek tőled aranyat (Aron az arany borjura) és odaadtad kincsedet, az örökkévaló Isten templomára kértek tőled aranyat (Mózes a miskánra) és odaadtad minden kincsedet. A roszban és a jóban egyaránt kiváló vagy. Űdv a vezéreknek, kik jó tulajdonaidat fejlesztik, de átok a hamis prófétákra, kik rosz tulajdonságaidra építenek.

*

Tiszteld a munkás kezeket és vesd meg a jámborságot, ahol mint *foglalkozás* jelentkezik.

*

Látta a babyloniai, hogy a bálványa nem mozdul, ha meg is cibálja a haját, azért neki bátorodott és leütötte egészen a fejét. (Nehardeai közmondás. Értelme az, hogy ha a közönséges ember látja, hogy az előkelő ember eltűr tőle valamelyes tiszteletlenséget, vérszemet kap és utoljára — mint a magyar mondaná — a képére is rámaszik.)

*

Sok a Tóra parancsa, panaszkodának egy nagy mester tanítványai. — Tartsatok meg egyet, szóló erre a tanító és a Tóra igen sok parancsátok nem tartozik. — Mi az az egy? kérdezők egyhanguan. És a mester szóló: Ha valóban *szeretitek felebarátaitokat mint tenmagatokat*, amint ezt Mózes megparancsolta, fölösleges rátok nézve

egész summája a törvényeknek. Ne rövidítsd meg felebarátodat, ne bántsd szóval vagy tettel, el ne nyomd a szegényt és gyengét, segítsd e szűkölködőt, ne lopj, ne ölj, ne légy hamis tanu, ne légy szűkkeblű és ne légy zsarnok, — mind olyan parancsok, melyek az olyan emberre, ki felebarátját mint önmagát szereti, nem tartoznak. Azért tanítá rabbi Akiba, hogy a *szeretet törvénye a törvények összege.*

*

»Midőn megnőttek a fiuk, Ézsau vadászemberré lett, a mező emberévé; Jákob pedig jámbor ember, sátorlakó.« (Mózes I. 25. 27.) Hasonló ez a dolog (jegyzí meg Midras-Rabba) a mirtushoz, melyen túske nő. Kezdetben senki sem tudja, hol fog kiütődni a túske és hol a mirtus. De ha kifejlődtek, az egyik szur, a másik illatával örvendeztet. (Egy töből hajt ki sokszor nemes és nemtelen. Egyenlő ápolásban, egyenlő nevelésben részesülnek, de ha megnőttek, mégis mennyire elválnak egymástól utjaik.)

*

»Isten meg fogja áldani munkádat« ez van csak a Szentírásban. Hogy Isten dolgozni fog helyetted, az nincs.

*

Fiadra ne kényszeríts rá foglalkozást, leányodra ne kényszeríts rá férjet. Fiad azzal foglalkozzék, mihez leginkább kedve van, leányod ahoz menjen férjhez, akit legjobban szeret.

*

Kétszer írja le a Szentírás a pusztai sátor (miskán). Először, midőn Isten megparancsolta, hogy készítsék, másodsor, midőn elmondatik, hogy Mózes hogyan készítette. Tanuljatok ebből, gyülekezetek fejei. Mózes *beszámolt* minden szögéről, minden kapocsról és czérnaszálról, mit a nép az isteni hajlék részére adott. Akire mások pénzét bízzák, *számoljon* az, még ha oly nagy is iránta a bizalom, mint Mózes iránt volt.

*

Érthetetlen, szóló Rav-Asi, hogy olyan bölcs férfiu, aminő Manasse király volt, hogy boldulhatott annyira a bálványszolgálat után, mely egyáltalán nem csábit. Éjjel aztán megjelent neki álmában a hajdani jeruzsálemi király és szóló: Ezer év után megitélsz. Hiszem, hogy nem fogod föl, mi csábitott, de arról biztosítalak, hogy ha ott lettél volna fogaid közé kaptad volna hosszú kabátodat, hogy jobban futhass utána (a bálvány után, mikor körmenetben vitték.) (Ne mondjunk könnyelműen ítéletet emberekről, kiknek helyzetébe és kiknek korába magunkat beleélni nem tudjuk.)

*

Kertet béreltél, ehetsz madarat; kerteket béreltél, megesznek téged a madarak (Babyloniai közmondás. Értelme az, hogy a vállalkozó ne akarjon túlsókat egyszerre, mert a keveset is elveszíti.)

A velencei zsidó szegények háza.

Venezia, 1898 június.

A Ghetto keresni kell. A vezetők és ciceronék magok sem ismerik, nem viszik hát oda az idegent sem. Piszkos külvárosi utcákból áll, a templomok itt zárva vannak, paloták nincsenek: mit keressen hát ottan az »inglese?»

Velenczében mintegy háromezer zsidó van és nagy része a Ghettoiban lakik. A keresztényektől azonban nem lehet megkülönböztetni. Arczuk, nyelvük, ruházódásuk, vezetékek-nevök teljesen olasz. Mózes vallású taliánok.

Hosszu, keserves harcok, üldöztetések eredménye ez az elolaszosodás. A »ghetto vecchio« (a régi ghetto) még a tizenötödik században keletkezett; ide menekült a zsidóság a keresztények üldözései elől. Egy pár zsinagóga még ma is fennáll abból az időből, a házak mind újabbak. A mai emeletes házak helyén alacsony fakunyhók és vályogputrik állottak valaha, kiteve szélnek, vésznek, részeg matrózok betörésének. Sokat és sokáig szenvedtek a Canareggio partján.

Mikor a Ghetto kapuján beléptem, még hitegettem magamat, hogy föltalálom valahol a vén gyűlölködő *Shylok* házát, kit vakká és vaddá tett fájának keserű sorsa, ki vérboszút kívánt állani ezer ártatlan zsidóért egy keresztényen. Egy-két percig jól esett volna elgondolkoznom Jessica sorsán; találgatnom, melyik ablakon szökhetett ki Lorenzójához? De bizony nincs semmi nyom. Shakespeare darabját itt nem is ismerik, s hogy a *Shylok*-monda innen indult-e vilákkörutjára, míg a britt óriás kezébe nem jutott s van-e megtörtént alapja: ki tudná ma ezt eldönteni?

De ki is tartotta volna számon, ha élt is valaha *Shylok*, melyik volt az ő háza? Csak boldog népek, gazdag családok élhetnek a multnak, a kegyeletnek. A szegény olyan mint a homok, tovább fujja a szél, elszáll, elvész, elkallódik nyomtalanul. A *Shylok* elhagyott viskójába más család költözött, mint a hogy egy-egy elhullt csiga héját fülbemászók foglalják el. A fülbemászókat elűzik a hangyák — s vége a történelmi folytonosságnak, nincs emlékezet.

Hány szomorú emlék, hány kegyetlen megpróbáltatás hirtelen jött jótékony feledésbe a Ghetton, míg végre együvé szokott a keresztény olasz a zsidóval. Ma már a Ghetto fele lakossága keresztény; gazdag zsidó nem jön ide lakni s csak nagy ünnepeken fordul meg itt, mikor templomba jön.

Megnéztem egy régi, háromszáz éves zsinagógát, Megpróbálom leírni.

A zsidó szegények-háza teréről fordul be egy rövid köz, itt van egymásba építve két ház. Jobbról-balról ajtó nyílik a közbe. A baloldali ajtón vezet föl az embert valami lévitaféle fiatalember, aki velencei dialektusban beszél és egészen galicziai arcot visel. A kölépcsőn föl az első emeletig a falban mindenütt márványtáblák vannak. E lépcsőház a templom jótévedőinek s talán papjainak is Pantheonja. A lépcsőről két ajtó nyílik, egyik a templomba, a másik az elrácstolt női kátratra.

A templom tíz-tizenöt lépés hosszú emeleti terem; faoszlopainak kopott aranyozása nagy régiségre mutat. Ablakai világos udvarra néznek. A falak tartós aranyozású famunkával borítvák; az ablak-szögleten tányér nagyságu domborműveken Jeruzsálem egyes részei, a vár, Salamon temploma stb. stb. vannak ábrázolva. Üiőhely

alig van, egy pár lócza a fal mentén mindössze az aggastyánok számára.

Régi mórstylü famunka, és ódon pergamentteker-csek minden disze, minden kincse a templomnak, s »egy szentelt fájdalom«. Vagy talán nem is »egy«. Ebből a kincsből minél többet igyekeztek juttatni nekik keresztény testvéreik.

E templom közelében a tér átelleni oldalán van a zsidó szegények háza. Egyszerű berendezésű kis intézet, az teszi különösen érdekessé, hogy alapítója: Regina Todesco Fonseca szintén itt elégedeli öreg napjait negyven év óta.

Fonseca Regina érdekes kis fonnyadt öregasszony. Erős bőrborítású tölgyfakarosszéken üldögél egész nap. Könyező szemei értelmetlenül látszanak kipislogni reszkető kis fejének dult ránczai közül. Mennyi ráncz, óh egek! s mily gyöngeség! Mikor néha nehezen fölemeli kezefejét a szék támlájáról, könyöke reszketve koczog a karfán. Kilenczven éves.

Mikor az ember ezt a fonnyadt, karosszékében összekuporodott vénséget látja, aki már teljesen vegetatív életet folytat, már csak irgalomból is a halált kívánna neki, mint a legfőbb jót, ami érheti. Fonseca Regina azonban nem vágyik meghalni, mint öreg embereknél ezt oly gyakran tapasztalhatjuk. Ételben, italban, beszélgetésben mértékletes, óvatos; tudja, hogy egy gyomorrontás, egy izgalom sirba vihetné: ő pedig szeret élni, nagyon szeret.

Mért van ez?

Fonseca Regina aggszűz, nem ismeri az életet, s így meg sem utálhatta. Ő és három fivére több millióra menő vagyont örökölték s hamarosan el is osztogatták jótékony célra. Ők alapították ez aggok menedékházat is, melybe harmincz-negyven éves korban sorba bekerültek. Mikor örökségüket szétesztették, elfoglalták itt a számukra föntartott helyet. Családot egyik sem alapított, a szegényeknek élt mindenik.

Regina, a legfiatalabb testvér, bírta ki legtovább pénzzel. Ötven éves korában ő is ide került, koldusszegényen, teli szeretettel, naivitással. Oly szépnek az életet, oly jónak a szenvedő emberiséget csakis a jótévedők szeme láthatja. Boldog és elégtelt csak az lehet, akiben szeretet lakozik.

Mig járni tudott, ki-kisétált s csekély zsebpénzéből, az alamizsnából és megmaradt csecsebecsei árából rakta a lutrit, hogy nyervén, legyen a szegényeknek mit kiosztania. Egyszer nyert is pár ezer lirát, de nem soká tartott benne. Aztán meg rájött, hogy több jót tesz, ha egyenesen a lutriba szánt pénzét adja oda egy-egy szegénynek, mert a lutriszerencse nagyon drága. Abba hagyta tehát.

Ha néha, jószívü adakozók megajándékozzák valamivel, ő azonnal a kórháznak adja a kapott összeget, ékszert, csecsebecsét. Neki nem kell semmi, ami külön pénzbe kerülne. Gazdagabb a pénzkirályoknál ez a szegény vénleány, ez a szegényházi alafás-asszony, — mert ő mindig tud valamit nélkülözni, mindig tud adni.

Sötét, egyhangu alkonyát boldogító, kedves emlékek aranyozzák be. Emlékei s olykor-olykor hálás megemlékezései olyanoknak, akiket valaha fölsegélt. Gyermekek s unokák nem fogják siratni, ha majd egykor örökre elalszik bölös karszékében, de ott lesz a temetésén a Ghettoiban fél Velence minden öregje, aki valaha palotáiban vendégül vagy kéregetni megfordult, s megvigasztalva, fölsegítve ajkán áldással távozott.

Jellemző e nő büszkeségére, hogy ő, aki a legjobb körökben élt, tönkre menvén, egy perczig sem akart terhére lenni senkinek. Bement testvéreihez a magok alapították menedékházba.

Soká is elidőztem Fonseca Regina alakjánál, de nem bánom. Inkább a többiekről írok rövidesen, a kik még e szegényházban vannak.

Regina néni, bona sera! addio!

Érdekes munkástípus *Wolff Sámuel*, a ki magyar származásu. Tömzsi, 74 éves öreg ember. Emlgette, hogy van neki otthon Magyarországon egy közeli rokona is: Farkas Mór, zenetanár.

Különös ember lehet szobatársa *Kohen Giacomo* (magyarul Kohn Jakab), mikor néha tiszta pillanatában kapja a megfigyelő. Nyelvtanár volt, kilencz élő nyelvet beszélt, de aztán a sok tanulásba beleőrült. Sokat utazott s ha kedve kerekedik, mindenféle régi tánczokat és dalokat ad elő vagy prelegál tatár nyelven, álmában latinul beszél, zsidóul prédikál, walczeroz s hozzá a görög konjugációt énekl. De néha, mikor idegei szenvednek, rettentő nehéz bánni vele, mert össze-vissza kever mindenféle nyelvet, szót; bizonyosan ragokat is, úgy, hogy senki nem érti meg, mit akar Giacomo?

Buskomor állapotában is rendkívül büszke és érzékeny. Nem szereti a vállveregető bizalmaskodást, az alamizsna elől meg eleve szökik. Többnyire tudja, hogy ő bolond, restelli is szörnyen és a szánó tekintet is keservesen fáj neki.

Cantoni Salvatore szintén érdekes ember ebben a szegények házában. Olasz szabadsághős volt. Küzdött 1849-ben Ausztria ellen, majd, mikor elfogták s besorozták, Magyarországon szolgált sokáig. Beszélni magyarul nem igen tud már, de jól nótázik ma is. Annyira fölmelegedett a magyarországi emlékeken, hogy rá is kezdett egy pár nótát gyenge magyar kiejtéssel, de hát rég hallott ő magyar szót és magyar cigányt. Eldalolta: »Kossuth Lajos azt izente«, »Szeretnék szántani«, »Megállj német« és »Jaj de hunczut« kezdetűeket, a miből az látszik, hogy Cantoni uram jó magyar uri körökben froghatott, a hol az ötvenes években leginkább a fenti dalok járták titokban. Azt mondta, hogy legénykorában minden »sárdászt« és »marsot« el tudott fujni. (Az olaszok a mi tánczadainkról azt hiszik, hogy mind hadi marsok, indulók, mert ropogósak és jól lehet rájuk lépni.)

De ideje már bucsuzni innen, vár az ebéd, vár a tenger, várnak a tolakodó gondolierek. Esteledik.

Zempléni Árpád.

Egy pillanat.

— Héber motívum után. —

Ejszlét pokolban vad tüzek égnek,
Rettentő kínzó bínhűlő népmek . . .
Kélelmes zugban kékes láng lobban,
Asszonyi lelket perzselnek ottan . . .
Szegény, gyenge lelket,
A milyentől nagy büni alig-alig telhet.
S míg új sebek nyílnak minden régi sebben.
Ajakáról gyenge, halk sóhajtság rebben :
»Ruben, oh Ruben« . . .

Felszítják a lángot!
Hadd égjen hát jobban,
S a hogy újra lobban
S mint a labdát erős ember jobbjá :
Szegény lelket fel- és atádobja,
Mint epedő lányka szerelmes vágyban,
Tovább is csak sóhajt epekedőn lágyan ;
»Ruben, oh Ruben« . . .

Szép, jószágos angyal hallja fenn az égből
S kíváncsi, hogy mi értelme légyen,
Hogy a míg a többi
Jajgatásba tör ki,
Ez egyetlen lélek egész másra gondol
S míg a többi jajgat, míg a többi tombol,
Szerelmes lányként férfi-nevet sóhajt . . .
Le is száll az angyal
S megkérdezi tőle : mi az, a mit óhajt ?

»Ruben, oh Ruben . . .
Ő volt az én szerelmes férjem,
Oh Istenem, hogyan mondjam, kérjem . . .
Oh, hogyha őt látnom még egyszer lehetne,
Oh, hogyha csak egyszer nézhetne szemembe,
Oh, hogyha még egyszer két kezét foghatnám,
Magamat még egyszer karjába dobhatnám,
S egyetlen egyszer csókolhatnám még csak,
Csókolhatnám olyan tüzzel,
Máhez képest ez a láng itt fagyárasztó jégcsap !«

Megdöbben az angyal,
Mily esdeklőn, milyen tüzzel kérte !
Mérlegeli, mit tehetne érte,
S így szól hozzá végül :
Hogyha ezer évre lemondasz az égről,
Láthatod egy perczre . . .
Láthatod és ő is beszélhet majd veled,
Ha új ezer évet
Vállalnál magadra itten a pokolba'
A míg meg nem tisztulsz hánuvá omolva . . .

Örvendve sikolt fel szegény, gyenge lélek :
»Nem bánom !
Perczekként telnek majd az évek,
Hogyha őt még egyszer csókoltam és láttam
S ráborultam szerelmes vágyban !«

. . . . S besuhan az ajtón,
Mi különös látnia,
Mint hogyha nem otthon, de korcszmában járna :
Pohár csendül, zene zendül,
Nehéz palló rendül,
Izzó a levegő,
Selyem suhog lágyan,
Minden arczon kéjtepődő vágy van.
Piros arczu asszonyok közt tüzes szemű férfi,
Jobbról, balról csókolgatják,
Egy elől se tér ki . . .
Egyszerre ám összerenzen,
Mint ha érné sírbolt hűvös árnya :
Szegény lélek !
Ez volt az ő összeomló szárnya !

Kioson remegve . . . ajkairól
Halk sóhajtság lebben
S szörnyű kínja benne reszket ebben :
»Ruben, oh Ruben« . . .

Tova siet aztán, kárhozat helyére,
Siet, hogy a poklot idején elérje,
Kapujában várja már az angyal,
Szánalom az arczán, két szemében béke :
»Nem itt a te helyed. jöjj velem az égbe !«

Szegény gyenge lélek csodálkozva néz fel,
Hangja csukló, szava síró :
»Oh, irgalmas bíró,
Elfelejtéd, hogy e helyről nem mehetek még el,
Addig én még sok kint szenvedek itt végig,
Itten kell maradnom újabb ezer évig !«

Szelid angyal újra tagadólag intett :
»Abban az egy perczben átszenvedted mindet !«

Roboz Andor.

ESZTERKA.

Szomorujáték négy fölvonásban.

— Irta: Philippson Lajos. —

— Fordította: Haber Samu. —

(Második folytatás).

Ben József (kis szünet multán föláll.)
 A Rajna s Pó vidékin merre vagytok
 Bajtársaim, ti lángszívűk, a hitnek
 Világló tűzhelyén elégni készek —
 Kiket toborzék s rendelék a lengyelek
 Honába, Izraélt nehéz csatára
 Biztatni föl: — most jöjjetek, no jöjjetek!
 Ki Izraél jogát kivívni kelt föl:
 Vezéreték — mennyasszonyát, az én arám —
 Hogy halni itt lássátok a bitófán,
 Meg hogy miként lobog vigan a máglya —
 (Vándorboltja mellé jobban előrelép)
 Igének hirdetői, jöjjetek tehát!
 Elő, te szélvihar, ki földgolyónkat
 Dobod-veted, mint labdáját a gyermek,
 Egek cikázó lángja csapj le,
 Utat ti felhők nyissatok, hogy Izraél
 Dicső erénye így előre törjön
 S fölüsse trónusát a sirokon, hol
 A vén s a szüz aluszsa álmait!
 Csupán irigyeli fonségünk miatt! — —
 Hogyan? kihamvadott-e Izraél már
 Miként a vulkán, tűzanyagját
 Mely envesztére pusztította el?
 A vér, ah, ott kering még a szivekben,
 Van fájdalom, mit még nem érezett,
 Van méreg is, mit inni elfeledt,
 S erő, ideg, mi benne még mozog:
 Ah, él, igen, kigyul a harc heve
 S vonaglik a tagon, csatázva élteért —
 Ben József önmagad veszíted el
 Nyomodba' mert, mi eltörjé élted!

Hetedik jelenet.

Ben József, György, Szaniszló
 (a balsó fal mellől előjönnek)

György

(Megragadja Ben József karját, aki fölriad)

Mit dühöngsz, zsidó?

Ben József

(aki hirtelen fölkapja vándorboltját és kinalgat)

Uram, mi tetszik?

Velencei gyűrű, vagy német keszkenő,
 Amit kívánsz? Avagy balzsamra vágvol,
 Mi Azsiában ére meg? Legifjabb
 Kis gyermekednek tán előkötő kell?
 Van bőviben, hiszem, hogy megtelel majd.

György.

Ohó, zsidó! Csak ennyi itt a dolgod?

Ben József.

Én messze földről érkezém meg éppen
 S e házikó előtt —

György

A gyilkosokkal

Találkozál, bíró elébe hogy vivék —
 Ezért a jajgatásod?

Ben József.

Hát jajongtam?

Szokásom ez csupán, a vándor élet
 Sulyát, nagy terheit panaszzanom kell.

Hogy láttam-é? Látok sokat, no, többet is,
 De a következő uj pillanat már
 Kidobja mindig eszem fordulásiból,
 Mit az előbbi perc belévetett.
 Szolgálhatok? Parancs, uram, vegyel hát!

György.

Nem ejtesz tévedésbe. Láttam arcod
 Torzult vonásait s a fájdalom mély
 Nyomát a képeden. Jajod szavát is
 Hallám kitörni lelked rejtekéből.

Ben József.

Mi? fájdalom, uram? Hej fájdalom volt
 Dadám, ki emlejével táplált;

A fájdalom volt ápolóm, karán mely
 Elringatott; az ifju játszani

A fájdalommal szokta meg s a férfi
 Bajtársaul nagy útain a fájdalom

Szegőde. Am kétségbe'sés soha.

Kétségbe'sés mi érheti a kőza

Boltost? Azért, uram, vegyel s ha nem,
 Eressz utamra, messze még a czéлом.

György.

Hogyan? Eszterka férges börtönében

S a Himmél is rabul senyvedjenek!

A gyűlölkök győzzenek fölöttük?

Hiszed, zsidó, te épen elmenekszel,

S ti mind oly szárazon hordjátok bőrötök?

A baj nem ér mindnyájatok: ugy véled?

Ben József.

Ki, mi vagyok, hogy engem hívsz mentőnek,

Hol táboroz király, urak s a népük!

Zsibáruimmal mint vegyem meg őket?

György

Zsidó vagy és zsidó nem hagyja a zsidót.

Zsidó akárkinek tud többet adni,

Mint boltja mit kinal —

Ben József

S miért törödsz velük?

György

Mivel együtt az elczipelt zsidókkal

Én sorsom is, én éltem is bitóra jut,

Mivel ha győz a csalfa fajzat, mely

Királyt, bírót cseléddé tenni kész:

Ki üldözöm, haragosom nekem,

Sőt nóm s a gyermekemnek gyilkosa: győz

Wola ura —

Ben József.

Megállj, kerestelek, György —

György

Te ismersz?

Ben József

(Hevesen ledobja a vándorboltot)

Hogyne! Hogyne! most tudom,

Ki vagy, kinek nejét Wola örökre

Ottfogta asszonyul, — magánál —

Pap nélkül — és szegény jobágy Szaniszló,

Te apja vagy — a lánynak, tiktek kerestelek!

Szaniszló

Miről tudod, sosem találkozánk még?

Ben József

Követje vagytok, oh, ti istenünknek,

Ki mélyre megaláz, s magasra oszt' emel,

Tiktek kerestelek s im', már találkozánk —

Ehol arád neked s neked leányod —

Krakóba föl tehát, mit álltok itt még?

(Folytatása következik.)

